

Bank VTB (Azərbaycan) ASC

Maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il üzrə
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Maliyyə hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	4

Maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Əsas fəaliyyət	5
2. Hesabatların tərtibatının əsası	5
3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı	5
4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları	17
5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	18
6. İnvestisiya qiymətli kağızları	18
7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	18
8. Törəmə maliyyə alətləri	19
9. Müştərilərə verilmiş kreditlər	20
10. Əmlak və avadanlıqlar	30
11. Qeyri-maddi aktivlər	30
12. Vergilər	31
13. Digər aktivlər və öhdəliklər	32
14. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	32
15. Müştərilər qarşısında öhdəliklər	33
16. Kapital	33
17. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	33
18. Kredit zərərinin yığışdırılması və digər dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar	35
19. Dövlət qrantları	36
20. Xalis faiz gəliri	37
21. Haqq və komissiya gəliri və xərci	37
22. Əməliyyat xərcləri	37
23. Risklərin idarə edilməsi	38
24. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri	48
25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili	50
26. Əlaqəli tərəflər haqqında açıqlamalar	50
27. Maliyyə fəaliyyətindən irəli gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər	52
28. Kapitalın adekvatlığı	52
29. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr	53

Müstəqil auditorun hesabatı

Bank VTB (Azərbaycan) ASC-nin
Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz Bank VTB (Azərbaycan) ASC-nin ("Bank") 31 dekabr 2019-cu il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən maliyyə hesabatları 31 dekabr 2019-cu il tarixinə Bankın maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına ("BAS") uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın *Maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti* bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının Peşəkar mühasiblərin etika məəcəlləsi"nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) ("MBESŞ Məcəlləsi") uyğun olaraq" biz Bankdan müstəqillik və biz MBESŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və Audit komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqqılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Bankı ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi Bankın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarət üçün məsuliyyət daşıyır.

**Building a better
working world**

Maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Bankın daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələrimiz audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

13 aprel 2020-ci il

Bakı, Azərbaycan

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabrda başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2019	2018
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	60,329	44,361
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankında məcburi ehtiyatlar		440	409
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	302	302
İnvestisiya qiymətli kağızları	6	19,082	29,731
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	90,604	75,010
Tөрəmə maliyyə aktivləri	8	27	1
Əmlak və avadanlıqlar	10	1,451	716
İstifadə hüququ olan aktivlər	3	720	-
Qeyri-maddi aktivlər	11	2,151	1,779
Digər aktivlər	13	8,020	6,400
Cəmi aktivlər		183,126	158,709
Öhdəliklər			
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	14	20,580	10,223
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	15	70,730	68,114
Tөрəmə maliyyə öhdəlikləri	8	144	-
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi		1,300	262
İcarə öhdəlikləri	3	756	-
Digər öhdəliklər	13	4,293	2,035
Cəmi öhdəliklər		97,803	80,634
Kapital			
Səhmdar kapitalı	16	315,815	315,815
Yığılmış defisit		(230,492)	(237,740)
Cəmi kapital		85,323	78,075
Cəmi öhdəliklər və kapital		183,126	158,709

Maliyyə hesabatlarını Bankın İdarə Heyətinin adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Yevgeniy Kirin

İdarə Heyətinin Sədri

Roman Rudakov

Baş Maliyyə İnzibatçısı

Yusif Məmmədov

Baş Mühasib

13 aprel 2020-ci il

Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabat**31 dekabrda başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2019	2018
Effektiv faiz dərəcəsini istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri		12,853	15,155
Faiz xərci		(3,209)	(8,550)
Xalis faiz gəliri	20	9,644	6,605
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərinin yığışdırılması	18	340	8,977
Kredit zərərinin yığışdırılmasından sonra xalis faiz gəliri		9,984	15,582
Haqq və komissiya gəliri	21	2,582	1,625
Haqq və komissiya xərci	21	(1,098)	(802)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülmüş maliyyə aktivlərinin uçotdan çıxarılması üzrə xalis (zərər)/gəlir	9	(351)	694
Maliyyə alətlərinin və kredit şərtlərinin dəyişdirilməsinin ilkin tanınması üzrə yaranan xalis zərər	9	(3,017)	(2,349)
Xarici valyutalar üzrə xalis gəlir/(zərər):			
- dilinq əməliyyatları		585	(1,781)
- valyuta çevrilməsindən yaranan fərqlər		727	(613)
Dövlət qrantları	19	15,359	-
Digər gəlir		402	196
Qeyri-faiz gəliri/(xərci)		15,189	(3,030)
Əməliyyat xərcləri	22	(17,925)	(15,065)
Mənfəət vergisi faydasından əvvəl mənfəət/(zərər)		7,248	(2,513)
Mənfəət vergisi faydası	12	-	32
İl üzrə xalis mənfəət/(zərər)		7,248	(2,481)
İl üzrə digər məcmu gəlir		-	-
İl üzrə məcmu gəlir/(zərər), cəmi		7,248	(2,481)

Kapitalda dəyişiklik haqqında hesabat**31 dekabrda başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Səhmdar kapitalı	Yığılmış defisit	Cəmi (kapital defisiti) / kapital
1 yanvar 2018-ci il	50,815	(235,259)	(184,444)
İl üzrə cəmi məcmu zərər	-	(2,481)	(2,481)
Səhmdar kapitalının buraxılması	265,000	-	265,000
31 dekabr 2018-ci il	315,815	(237,740)	78,075
İl üzrə cəmi məcmu gəlir	-	7,248	7,248
31 dekabr 2019-cu il	315,815	(230,492)	85,323

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabrda başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2019	2018
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		10,640	10,183
Ödənilmiş faiz		(2,898)	(10,300)
Alınmış haqq və komissiya		2,414	2,039
Ödənilmiş haqq və komissiya		(1,086)	(802)
Xarici valyuta ilə dilinq əməliyyatlarından realizasiya olunmuş xalis gəlirlər		703	(1,937)
Alınmış digər əməliyyat gəliri		289	196
İşçilər üzrə ödənilmiş xərclər		(9,035)	(8,968)
Ödənilmiş digər əməliyyat xərcləri		(4,007)	(4,098)
Əməliyyat fəaliyyəti ilə bağlı alınmış dövlət qrantları	19	13,283	-
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş / (istifadə edilmiş) pul vəsaitlərinin hərəkəti		10,303	(13,687)
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artım)/azalma</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		-	38,459
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankında məcburi ehtiyatlar		(31)	61
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(18,509)	26,048
Digər aktivlər		829	(196)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis artım/(azalma)</i>			
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		3,003	(21,418)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		2,667	14,535
Digər öhdəliklər		83	(98)
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(1,655)	43,704
Ödənilmiş mənfəət vergisi		-	(2,403)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş) / əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(1,655)	41,301
İnvestisiya fəaliyyətindən əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(321,515)	(178,559)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılmasından və geri alınmasından daxilolmalar		332,115	148,930
Əmlak və avadanlıqların alınması		(1,261)	(503)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(1,184)	(592)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş / (istifadə edilmiş) xalis pul vəsaitləri		8,155	(30,724)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən əldə edilmiş pul vəsaiti			
Borc öhdəliklərindən daxilolmalar	27	9,392	1,222
Ödənilmiş icarə öhdəlikləri	3	(294)	-
Subordinasiyalı borcların ödənilməsi	27	-	(2,449)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş / (istifadə edilmiş) xalis pul vəsaitləri		9,098	(1,227)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri		370	(1,484)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım		15,968	7,866
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, dövrün əvvəlinə		44,361	36,495
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, dövrün sonuna	5	60,329	44,361

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

Bank VTB (Azərbaycan) Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ("Bank") Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq 14 dekabr 1993-cü il tarixində "AF-Bank" ASC kimi təsis edilmişdir. Bank 22 oktyabr 1993-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən verilmiş 162 qeydiyyat nömrəli ümumi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bank əhalidən əmanətlər alır və kreditlər verir, Azərbaycanın daxilində və xaricə pul vəsaitlərinin köçürülməsini həyata keçirir, valyuta mübadiləsi aparır və kommərsiya və pərakəndə müştərilərə digər bank xidmətləri göstərir.

Bank 29 dekabr 2006-cı il tarixli "Əmanətlərin sığortalanması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan əmanətlərin sığortalanması üzrə dövlət proqramında iştirak edir. Sığorta, Bank ödəmə qabiliyyətini itirərsə və ARMB-nin bank lisenziyası geri çağırılarsa, Bankın öhdəliyini əhatə edir.

27 oktyabr 2007-ci il tarixində Kiprdə Balmwell Limited MMC və Nies Ventures Limited MMC kimi qeydiyyatda alınmış iki şirkət keçmiş səhmdarlardan Bankdakı səhmlərin 99.8%-ni almışdır. 31 iyul 2008-ci il və 9 noyabr 2009-cu il tarixlərində "Bank VTB" PSC (Rusiya Federasiyası) ("Ana şirkət") və "Ata Holding" ASC, Nies Ventures Limited MMC-dən və Balmwell Limited MMC-dən Bankdakı səhmlərin, müvafiq olaraq, 51%-ni və 48.99%-ni almışdır. 13 oktyabr 2017-ci il tarixində VTB 24 (Bank VTB PSC-nin törəmə müəssisəsi) "Ata Holding" ASC-dən Bankın səhmlərinin 48.99%-ni almışdır. "Bank VTB" PSC 2018-ci ildə VTB 24-dən Bankın səhmlərinin 48.99%-ni almışdır və hal-hazırda Bankın səhmlərinin 99.99%-nə sahibdir.

Bankın Azərbaycan Respublikasında 4 filialı var (2018-ci il: 4 filial). 31 dekabr 2019-cu il tarixinə Bankın 315 işçisi var idi (2018-ci il: 289).

Bank Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, Xətai prospekti, 38 hüquqi ünvanında qeydiyyatda alınmışdır.

31 dekabr 2019-cu və 2018-ci il tarixlərində Bankın səhmdar kapitalına aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

	2019-cu il, %	2018-ci il, %
Səhmdarlar		
"Bank VTB" PSC (Rusiya Federasiyası)	99.99	99.99
Ağayev Adıgözəl	0.01	0.01
Cəmi	100.00	100.00

Hazırkı maliyyə hesabatlarının tarixinə Banka nəzarət hüququna malik olan yekun tərəf "Bank VTB" PSC (Rusiya Federasiyası) vasitəsilə Rusiya Federasiyasının hökumətidir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır.

Maliyyə hesabatları, ədalətli dəyərlə ölçülən törəmə maliyyə alətləri istisna olmaqla, ilkin dəyər prinsipi əsasında hazırlanmışdır.

Azərbaycan manatı ("AZN") Bankın hesabat və funksional valyutasıdır. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Hazırkı maliyyə hesabatları, səhmlərin dəyəri və xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, min AZN ilə təqdim edilir.

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər

Bank 1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən standartlara müəyyən düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Bank buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəlişləri erkən tətbiq etməmişdir. Hər bir düzəlişin xarakteri və təsiri aşağıda təsvir edilir.

16 sayılı MHBS "İcarələr"

16 sayılı MHBS 17 sayılı MUBS "İcarələr", 4 sayılı BMŞK "Müqavilədə İcarə Əlamətlərinin Mövcudluğunun Müəyyən Edilməsi" Şərhi, Standartların Şərhi Komitəsinin ("SŞK") 15 sayılı "Əməliyyat icarələri – həvəsləndirmələr" Standartı və SŞK-nın 27 sayılı "İcarənin hüquqi forması da daxil olmaqla əməliyyatın mahiyyətinin qiymətləndirilməsi" standartını əvəz edir. Standart icarələrin tanınması, ölçülməsi, təqdim edilməsi və açıqlanması prinsiplərini müəyyən edir və icarəçilərdən icarələrin çoxunu balans hesabatında tanımağı tələb edir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

16 sayılı MHBS əsasında icarədarın uçotu 17 sayılı MUBS-a uyğun uçot qaydasından əhəmiyyətli fərqlənir. İcarədarlar bütün icarələri 17 sayılı MUBS-da nəzərdə tutulan həmin təsnifata uyğun olaraq təsnif etməyə və iki icarə növünü: əməliyyat və maliyyə icarələrini ayırmağa davam edəcək. Beləliklə, 16 sayılı MHBS Bankın icarədar kimi çıxışı etdiyi icarələrə təsir göstərməmişdir.

Bank 16 sayılı MHBS-ni 1 yanvar 2019-cu il ilkin tətbiqetmə tarixi ilə düzəlişlər edilmiş retrospektiv metoddan istifadə etməklə qəbul etmişdir. Bu metoda əsasən, standart retrospektiv qaydada tətbiq edilir və onun ilkin tətbiqinin məcmu təsiri ilkin tətbiqetmə tarixində tanınır. Bank keçidlə bağlı praktiki məqsədəuyğun vasitədən istifadə etməklə standartı yalnız ilkin tətbiqetmə tarixində 17 sayılı MUBS və 4 sayılı BMHŞK şərhini tətbiq etməklə daha əvvəl icarələr kimi müəyyən edilmiş müqavilələrə tətbiq etməyi seçmişdir. Şirkət, həmçinin, başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 aydan çox olmayan və alış opsiyonunu daxil etməyən (qısamüddətli icarələr) və əsas aktivli azdəyərli olan ("azdəyərli aktivlər") icarə müqavilələri üçün tanıma istisnalarını istifadə etməyi seçmişdir.

1 yanvar 2019-cu il tarixinə 16 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinin təsiri (artım/(azalma)) aşağıdakı kimi olmuşdur:

Aktivlər	
İstifadə hüququ olan aktivlər	960
Cəmi aktivlər	960
Öhdəliklər	
İcarə öhdəlikləri	960
Cəmi öhdəliklər	960

(a) 16 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinin təsirinin xarakteri

Bankın binalar üçün icarə müqavilələri mövcuddur. 16 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsindən əvvəl Bank özünün hər bir icarəsini (icarəçi qismində) ilkin tanınma tarixində maliyyə icarəsi və ya əməliyyat icarəsi kimi təsnifləşdirmişdir. Əsas aktivin mülkiyyəti ilə bağlı əsas etibarilə bütün risklər və mükafatlar Banka ötürüldükdə, həmin icarə maliyyə icarəsi, digər hallarda isə əməliyyat icarəsi kimi təsnifləşdirilmişdir. Maliyyə icarələri icarə başlananda icarəyə götürülmüş əmlakın başlanma tarixinə olan ədalətli dəyəri və ya daha aşağı olduğu təqdirdə minimal icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə kapitallaşdırılmışdır. İcarə ödənişləri faiz və icarə öhdəliyinin azalması arasında bölüşdürülmüşdür. Əməliyyat icarəsində, icarəyə götürülmüş əmlak kapitallaşdırılmamış və icarə ödənişləri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə mənfəət və ya zərərdə icarə xərcləri kimi tanınmışdır. Əvvəlcədən ödənilmiş icarə və hesablanmış icarə müvafiq olaraq Digər aktivlər və Digər öhdəliklərdə tanınmışdır.

16 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsindən sonra Bank qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçülmə yanaşmasını tətbiq etmişdir. Standart Bank tərəfindən tətbiq edilmiş xüsusi keçid tələbləri və praktiki vasitələri təqdim edir.

Əvvəllər əməliyyat icarəsi kimi uçota alınan icarələr

Bank qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri istisna olmaqla, əvvəllər əməliyyat icarələri kimi təsnifləşdirilmiş icarələr üçün istifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri tanınmışdır. İstifadə hüququ olan aktivlər əvvəllər tanınmış hər hansı əlaqəli əvvəlcədən ödənilmiş və yığılmış icarə ödənişləri üzrə düzəliş edilmiş icarə öhdəliklərinə bərabər məbləğ əsasında tanınmışdır. İcarə öhdəlikləri ilkin tətbiqetmə tarixinə artan faiz dərəcəsindən istifadə etməklə diskontlaşdırılmış ödənilməmiş icarə ödənişlərinin cari dəyəri əsasında tanınmışdır.

Bank həmçinin mövcud praktiki məqsədəuyğun vasitəni aşağıdakı hallarda tətbiq etmişdir:

- ▶ Əsaslı şəkildə oxşar xarakterli icarələr portfelinə vahid diskont dərəcəsi tətbiq edilmişdir;
- ▶ İlkin tətbiq etmə tarixindən dərhal öncə icarələrin şərtləri ağırlaşdırılmış olub-olmadığının qiymətləndirilməsinə etibar etmişdir;
- ▶ Qısamüddətli icarələr üzrə istisnaları icarə müddəti ilkin tətbiq etmə tarixindən sonra 12 ay ərzində bitən icarələrə tətbiq etmişdir;
- ▶ İlkin tətbiqetmə tarixində ilkin birbaşa məsrəfləri istifadə hüququ olan aktivin qiymətləndirməsindən çıxmışdır;
- ▶ İcarə müqaviləsində icarənin uzadılması və ya ləğv edilməsi hüquqları olduqda icarə müddətini müəyyənləşdirərkən keçmiş nəzər salmışdır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

Yuxarıdakılara əsasən 1 yanvar 2019-cu il tarixinə:

- ▶ 960 AZN məbləğində istifadə hüququ olan aktivlər tanınmışdır;
- ▶ 960 AZN məbləğində icarə öhdəlikləri tanınmışdır.

1 yanvar 2019-cu il tarixinə icarə öhdəlikləri 31 dekabr 2018-ci il tarixinə əməliyyat icarəsi üzrə öhdəliklərlə aşağıdakı şəkildə üzləşdirilə bilər:

31 dekabr 2018-ci il tarixinə əməliyyat icarəsi üzrə öhdəliklər	-
1 yanvar 2019-cu il tarixinə orta çəkili artan faiz dərəcəsi	10.35%
1 yanvar 2019-cu il tarixinə diskontlaşdırılmış əməliyyat icarəsi üzrə öhdəliklər	-
Rəhbərliyin icarə müqavilələrinin şərtlərinə dair ehtimallarında dəyişiklik	960
1 yanvar 2019-cu il tarixinə icarə öhdəlikləri	960

(b) Yeni mühasibat uçotu siyasətlərinin xülasəsi

16 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsindən sonra Bankın yeni mühasibat uçotu siyasətləri aşağıda təsvir edilir. Həmin siyasətlər ilkin tətbiqetmə tarixindən etibarən tətbiq edilmişdir:

Bank icarəçi qismində

Bank, qısamüddətli icarələr və az dəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçülmə yanaşmasını tətbiq edir. Bank icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

İstifadə hüququ olan aktivlər

Bank istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yəni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəlmə və dəyersizləşmə zərərini çıxmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. Lakin icarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququnun Banka keçəcəyi haqqında kifayət qədər əminlik olmadığı təqdirdə, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər ehtimal edilən faydalı istifadə müddəti və icarə müddətindən daha qısa olanı üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya edilir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyersizləşmə hesablanır. İstifadə hüququ olan aktivlərin istifadə müddəti dörd ildir.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanma tarixində, Bank icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən mahiyyətə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri və zəmanətli son qalıq dəyəri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Bank tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yəqin olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət və icarə müddəti ərzində Bank icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirərsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə Bank icarənin başlanma tarixinə olan marjinal faiz dərəcəsinə istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, mahiyyətə sabit icarə ödənişlərində dəyişiklik və ya əsas aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Bank qısamüddətli icarənin tanınması üzrə istisnani qısamüddətli icarələrə tətbiq edir (yəni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 aydan çox olmayan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələr). Bank həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnani azdəyərli hesab edilən (yəni 5,000 ABŞ dollarından az) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

İcarənin uzadılması hüququ ilə müqavilələrin icarə müddətinin müəyyənləşdirilməsində əhəmiyyətli mülahizə

Bank icarə müddətini icarəçi icarənin uzadılması hüququndan istifadə edəcəyindən əsaslı şəkildə əmin olduqda icarənin uzadılması hüququ ilə əhatə olunmuş müddətlər və icarəçi bu hüquqdan istifadə etməyəcəyindən əsaslı şəkildə əmin olduqda icarənin ləğv edilməsi hüququ ilə əhatə olunmuş müddətlər daxil olmaqla ləğv edilməyən müddət kimi müəyyən edir.

Müəyyən icarə müqavilələrinə əsasən, Şirkət aktivləri əlavə müddətlərə icarəyə vermək hüququna malikdir. İcarənin uzadılması hüququndan istifadə ediləcəyi ilə bağlı əsaslı əminliyin olub-olmamasını qiymətləndirərək Şirkət mülahizəni tətbiq edir. Yəni o, icarənin uzadılması hüququnun istifadə edilməsi üçün iqtisadi stimül yaradan bütün müvafiq amilləri nəzərdən keçirir. Başlanğıc tarixindən sonra, Bankın nəzarətində olan və icarənin uzadılması hüququnun istifadə edilməsi (və ya istifadə edilməməsi) imkanına təsir göstərən əhəmiyyətli hadisə və ya şərait baş verdikdə (məs. biznes strategiyasında dəyişiklik) Şirkət icarə müddətini yenidən qiymətləndirir.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda, maliyyə nəticələri haqqında hesabatda və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda tanınmış məbləğlər

Bankın istifadə hüququ olan aktivləri və icarə öhdəliklərinin balans dəyərləri və dövr ərzində hərəkət aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	<i>İstifadə hüququ olan aktivlər</i>	<i>İcarə öhdəlikləri</i>
1 yanvar 2019-cu il	960	960
Əlavələr	-	-
Köhnəlmə xərci	(240)	-
Faiz xərci	-	90
Ödənişlər	-	(294)
31 dekabr 2019-cu il	720	756

2019-cu ildə Bankın icarələr üçün cəmi nağd pul məxarici 294 AZN təşkil etmişdir. 2019-cu ildə Bankın istifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri üzrə nağdsız əlavələri olmamışdır.

23 sayılı MHBŞK şərh "Mənfəət vergisinin uçotu ilə bağlı qeyri-müəyyənlik"

Bu Şərh, mənfəət vergisinin uçotu 12 sayılı "Mənfəət vergisi" adlı MUBS-un tətbiq edilməsinə təsir göstərən qeyri-müəyyənliklərlə bağlı olduğu hallarda verginin uçot qaydasını müəyyən edir, 12 sayılı MUBS-un əhatə dairəsindən kənar olan vergilərə və ya tutumlara tətbiq edilmir və qeyri-müəyyən vergi uçotu ilə bağlı faiz və cərimələrə aid tələbləri özündə əks etdirmir. Şərh xüsusi olaraq aşağıdakı məsələləri əhatə edir:

- ▶ Müəssisənin qeyri-müəyyən vergi rejimini ayrı-ayrılıqda nəzərdən keçirib-keçirməməsi;
- ▶ Vergi uçotunun vergi orqanları tərəfindən yoxlanılmasına dair müəssisənin fərziyyələri;
- ▶ Müəssisə vergiyə cəlb olunan mənfəəti (vergi zərəri), vergi bazasını, istifadə edilməmiş vergi zərərlərini, istifadə edilməmiş vergi kreditlərini və vergi dərəcələrini necə müəyyənləşdirir;
- ▶ Müəssisə fakt və şəraitlərdə dəyişiklikləri necə nəzərə alır.

Bank, hər bir qeyri-müəyyən vergi rejimini ayrı-ayrılıqda və ya bir və ya daha çox digər qeyri-müəyyən vergi rejimi ilə birlikdə nəzərdən keçirməli olub-olmadığını müəyyənləşdirir və qeyri-müəyyənliyin həlli yollarından qabaqcadan daha yaxşı xəbər verən yanaşmanı istifadə edir.

Şərh qəbul etdikdən sonra, Bank qeyri-müəyyən, xüsusilə transfer qiymətqoyması ilə bağlı qeyri-müəyyən vergi mövqelərinin olub-olmamasını nəzərdən keçirmişdir. Vergi öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi və transfer qiymətqoymasının təhlilinə əsasən Bank onun vergi rejiminin (o cümlədən törəmə müəssisələr üzrə) vergi orqanları tərəfindən qəbul ediləcəyi ehtimalının mövcud olmasını müəyyən etmişdir. Şərh Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

9 sayılı MHBS-yə düzəlişlər "Mənfi kompensasiyanı nəzərdə tutan əvvəlcədən ödəmə növü"

9 sayılı MHBS-yə əsasən, borc aləti amortizasiya hesablanmış dəyərlə və ya digər məcmu gəlir vasitəsilə ədalətli dəyərlə o şərtlə qiymətləndirilə bilər ki, müqavilə ilə nəzərdə tutulan pul vəsaitlərinin hərəkəti "yalnız əsas məbləğin və ödənilməmiş əsas məbləğ üzrə hesablanmış faizin ödənilməsi" (YƏMFÖ) meyarına uyğun olsun və alət bu təsnifləşdirməyə müvafiq olan biznes modeli çərçivəsində saxlanılsın. 9 sayılı MHBS-yə düzəlişlər izah edir ki, müqavilənin erkən xitamı ilə nəticələnən hadisə və ya haldan və müqavilənin xitamına görə müvafiq kompensasiyanı hansı tərəfin ödəməsindən asılı olmayaraq maliyyə aktivləri üzrə YƏMFÖ meyarı tətbiq olunur. Bu düzəlişlər Bankın maliyyə hesabatlarına heç bir təsir göstərməmişdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

2015-2017-ci illərdə illik təkmilləşdirmələr

12 sayılı MUBS "Mənfəət vergisi"

Düzəlişlər izah edir ki, dividendlərin mənfəət vergisi nəticələri mülkiyyətçilərə paylamalara deyil, paylara bilən mənfəəti yaradan keçmiş əməliyyat və ya hadisələrə daha çox bağlıdır. Beləliklə, müəssisə dividendlərin vergi nəticələrini onun həmin keçmiş əməliyyat və ya hadisələri ilkin olaraq harada tanıdığından asılı olaraq mənfəət və ya zərərdə, digər məcmu gəlirdə və ya kapitalda tanıyır.

Müəssisə düzəlişləri 1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edir. Erkən tətbiqə icazə verilir. Müəssisə bu düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etdiyi zaman onları ən erkən müqayisə edilə bilən dövrün başlanğıcı tarixində və ya bu tarixdən sonra tanınmış dividendlərin mənfəət vergisi nəticələrinə tətbiq edir.

Bankın cari təcrübəsinin düzəlişlərə uyğun olması səbəbindən, onlar Bankın maliyyə hesabatlarına heç bir təsir göstərməmişdir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Bank, törəmə alətlər kimi maliyyə alətlərini hər bir balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərle ölçür. Amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçülən maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərləri Qeyd 24-də açıqlanır.

Ədalətli dəyər ölçmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan müntəzəm əməliyyatlar zamanı aktivin satılmasından alınacaq və ya öhdəliyin köçürülməsinə görə ödəniləcək məbləğdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aşağıdakı yerlərdən birində aparılması ehtimal edilir:

- ▶ Aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarı; və ya
- ▶ Əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarı.

Bankın əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənafeələrini güdürlər. Qeyri-maliyyə aktivinin ədalətli dəyəri ölçülərkən bazar iştirakçısının, aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə və ya həmin aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə edəcək digər bazar iştirakçısına satmaqla, iqtisadi fayda əldə etmək qabiliyyəti nəzərə alınır.

Bank mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir. Maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyəri ölçülən və ya təqdim edilən bütün aktivlər və öhdəliklər ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında ədalətli dəyər iyerarxiyasının daxilində aşağıda təsvir olunan kateqoriyalara bölünür:

- ▶ Səviyyə 1 – oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda kvotasiya edilmiş (təshih edilməmiş) qiymətləri mövcud olanlar;
- ▶ Səviyyə 2 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları;
- ▶ Səviyyə 3 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Bank hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin tanınma

Tanınma tarixi

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yeni Bank aktiv və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlər və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

İlkin ölçmə

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərle ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

Bank bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin aşağıdakılardan biri ilə ölçülmüş müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya hesablanmış dəyər;
- ▶ DÜGƏD;
- ▶ MZƏD.

Bank törəmə və ticarət portfeli MZƏD ilə təsnif edir və ölçür. Bank maliyyə alətlərini bu halda MZƏD ilə təyin edə bilər ki, bunu etməklə ölçmə və ya tanınma uyğunsuzluqlarını aradan götürmüş və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltmış olsun.

Kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanətləri istisna olmaqla maliyyə öhdəlikləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılanda, törəmə alətlər olanda və ya ədalətli dəyərin təyin edilməsi tətbiq ediləndə amortizasiya edilmiş dəyər və ya MZƏD ilə ölçülür.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə kreditlər, amortizasiya hesablanmış dəyərle investisiya qiymətli kağızları

Bank kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri və digər maliyyə investisiyalarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya edilmiş dəyərle ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivini biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və ödənilməmiş əsas məbləğ üzrə hesablanmış faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Bank, maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə biznes modelini müəyyən edir.

Bankın biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar müəssisənin əsas idarə heyətinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları; və
- ▶ Biznesi idarə edən menecerlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərinə, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Bankın qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə almadan ağılabatan şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır. İlkin tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Bankın ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə həyata keçirilirsə Bank həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Bank maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/əndirim amortizasiya ediləndə) dəyişə bilər.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərində görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Bank mühakimələr yürüdür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

Öksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədən daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız əsas məbləğin və faizin ödənişi olan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivləri MZƏD ilə ölçülməlidir.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər

Bank maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir.

Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərlə tanınır. İlkin tanınmadan sonra Bankın hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Bankın əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə eyni qaydada bu müqavilələr GKZ tələblərinin əhatə dairəsinə daxildir.

İnvestisiya qiymətli kağızları

İlkin qiymətləndirmədən sonra investisiya qiymətli kağızları (o cümlədən ARMB tərəfindən buraxılmış qısamüddətli notlar) amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülür. Amortizasiya hesablanmış dəyər vəsaitlər üzrə diskont və ya mükafat, həmçinin effektiv faiz dərəcəsinin (EFD) ayrılmaz hissəsi olan dəyərləri nəzərə alaraq hesablanır.

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnif edilməsi

Bank maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Bank maliyyə aktivlərini ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir. 2019-cu ildə Bank hər hansı maliyyə aktivini və öhdəliyini yenidən təsnif etməmişdir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kassada olan pul vəsaitləri, ARMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatlar və ARMB tərəfindən buraxılmış qısamüddətli notlar istisna olmaqla) və ödəmə müddəti verildiyi tarixdən etibarən doxsan gündən artıq olmayan və müqavilə yüklü olduğundan azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankında məcburi ehtiyatlar

ARMB-də AZN və xarici valyuta ilə mütləq pul qalıqları Bankın gündəlik əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi üçün istifadə edilə bilməyən və buna görə də pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın tərkibində pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kimi tanınmayan faizsiz mütləq ehtiyat qalıqlarından ibarətdir.

Tөрəmə maliyyə alətləri

Adi fəaliyyətində Bank müxtəlif төрəmə maliyyə alətlərindən, o cümlədən valyuta bazarlarında fyuçers, forvard, svop və opsiya alətlərindən istifadə edir. Belə maliyyə aktivləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılır və ədalətli dəyərlə əks etdirilir. Ədalətli dəyər bazar kotirovkaları və ya cari bazarı, müvafiq alətin müqavilə qiymətlərini və ya digər amilləri nəzərə alan qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir. Müsbət ədalətli dəyəri olan төрəmə alətlər aktivlərin tərkibində, mənfəət ədalətli dəyəri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində əks etdirilir. Bu alətlərdən irəli gələn gəlir və zərər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda alətin xüsusiyyətindən asılı olaraq ticarət qiymətli kağızlarından xalis gəlir/(zərər) və ya xarici valyuta ilə dilinq əməliyyatlarından xalis gəlir/(zərər) kimi daxil edilir.

Asılı төрəmə alət, birləşmiş alətin pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsinin muxtar төрəmə alətə oxşar şəkildə dəyişməsi ilə nəticələnən төрəmə olmayan əsas aləti də özünə daxil edən hibrid müqavilənin tərkib hissəsidir. Asılı төрəmə alət əks təqdirdə müqaviləyə əsasən tələb edilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsi və ya hamısının təyin edilmiş faiz dərəcəsinə, maliyyə alətinin qiymətinə, əmtəə qiymətinə, xarici valyuta məzənnəsinə, qiymət və ya dərəcələr indeksinə, kredit reytinginə və ya kredit indeksinə və ya digər dəyişənə uyğun olaraq düzəliş edilməsinə səbəb olur, bir şərtlə ki, qeyri-maliyyə dəyişəni halında dəyişən müqavilə tərəfinə xas deyildir. Maliyyə alətinə əlavə edilmiş, lakin müqaviləyə əsasən həmin alətdən asılı olmadan köçürülə bilən və ya sövdələşmə üzrə fərqli qarşı tərəfə malik olan төрəmə alət asılı төрəmə alət deyil, fərdi maliyyə alətidir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Maliyyə öhdəlikləri və qeyri-maliyyə əsas müqavilələrdən asılı olan törəmə alətlər ayrıca törəmə alətlər kimi uçota alınır və törəmə alət anlayışına uyğun gələndə (yuxarıda müəyyən edildiyi kimi), iqtisadi xüsusiyyətləri və riskləri əsas müqavilənin xüsusiyyət və riskləri ilə sıx əlaqəli olmayanda və əsas müqavilənin özü ticarət üçün saxlanılmayanda və ya MZƏD ilə təyin edilməyəndə ədalətli dəyərlə tanınırdı. Əsas alətdən ayrılan asılı törəmə alətlər ticarət portfelində ədalətli dəyərlə əks etdirilirdi, ədalətli dəyərdə dəyişikliklər isə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınırdı.

Maliyyə aktivləri biznes model və YƏMFÖ qiymətləndirmələri əsasında təsnifləşdirilir.

Borc öhdəlikləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti Bankın üzərinə növbəti öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər, müştəri hesabları və subordinasiyalı borclar daxildir. İlk tanınmadan sonra borc öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərlə, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür. Gəlir və zərər mənfəət və ya zərərdə borc öhdəlikləri silindikdə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində əks etdirilir.

Bank öz borc öhdəliyini satın alırsa, bu, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarılır və öhdəliyin qalıq dəyəri və ödənilmiş vəsait arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Bank maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı əvəzləşdirmə əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivini reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvəzləşdirir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Əvəzləşdirmə hüququ gələcək hadisədən asılı olmamalıdır və bütün aşağıdakı hallarda qanuni hüquqa malik olmalıdır:

- ▶ Biznesin adi gedişində;
- ▶ Öhdəliklər yerinə yetirilmədikdə; və
- ▶ Müəssisə və bütün qarşı-tərəflər iflasa uğradıqda və ya müflisləşdikdə.

Bu adətən əsas əvəzləşdirmə razılaşmalarında baş vermir və əlaqəli aktiv və öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ümumi məbləğdə göstərilir.

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairəsində Bank girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivini uçotdan çıxarır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda uçotdan çıxarma ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni kredit AYKD-yə aid edilmədikdə yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Kreditin şərtləri yenidən razılaşdırılanda müqavilə valyutası dəyişmədikdə dəyərsizləşmiş kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin uçotdan çıxarılmasına səbəb olmur. Müştəriyə verilən kreditin uçotdan çıxarılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı-tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik uçotdan çıxarmaya gətirib çıxarmır. İlk EFD ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri ayrıca cərgədə qeydə alır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivləri (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda balansda əks etdirilmir:

- ▶ Aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarının vaxtı başa çatmışdır;
- ▶ Bank özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüququnu saxlayaraq, onları "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və
- ▶ Bank: (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini köçürmüş; (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürməmiş və ya özündə saxlamamış, lakin onlar üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

Bank aktivdən pul vəsaitləri hərəkətini almaq hüququnu köçürmüş və aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini nə köçürməmiş, nə onları özündə saxlamamış, nə də aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürməmişdirsə, aktiv, Bankın həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində əks etdirilir. Köçürülmüş aktiv üzrə zəmanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyəri ilə Bankdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiya (o cümlədən netto əsasla ödənilən opsiya və ya analoji alət) formasında davam edirsə, Bankın davam edən iştirakının həcmi köçürülən aktivin Bank tərəfindən geri alınacaq dəyərində bərabərdir. Lakin ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı put-opsiyası (o cümlədən netto əsasla ödənilən opsiya və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Bankın davam edən iştirakının həcmi, köçürülən aktivin ədalətli dəyəri və opsiyanın icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

Silinmə

Maliyyə aktivləri yalnız Bank bərpası dayandırdıqda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış kredit ehtiyatından böyükdürsə, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi tanınır, sonra isə ümumi balans dəyərində əks etdirilir. Sonrakı bərpalar kredit zərəri üzrə xərcin azaldılmasına gətirib çıxarır. Silinmə uçotdan çıxarmanın bir növüdür.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi eyni kreditör qarşısında tam fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin uçotdan çıxarılmasını və yeni öhdəliyin tanınmasını tələb edir və müvafiq balans dəyərlərindəki fərqlər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilir.

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qüvvədə və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyəndə və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərəre təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarlı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları ilə bağlı Azərbaycanda ƏDV, əmlak vergisi, ödəmə mənbəyində tutulan vergi və s. kimi müxtəlif əməliyyat vergiləri tutulur. Bu vergilər əməliyyat xərclərinin tərkibinə daxil edilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Əmlak və avadanlıq

Əmlak və avadanlıq, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Əmlak və avadanlığın balans dəyəri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır olduğu andan bu aktiv üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aktivlərin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	<u>il</u>
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	3-5
Kompüterlər	4
Mebel və avadanlıq	4
Nəqliyyat vasitələri	4
Digər əmlak və avadanlıq	5

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduqca yeniləşdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, digər əməliyyat xərclərinə daxil edilir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər kompüter proqramlarından və lisenziyalardan ibarətdir. Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyəri ilə tanınır. İlk tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və yığılmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-məhdud müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 3-10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır. Qeyri-müəyyən müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya dövrləri və metodları ən azından hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır.

Ehtiyatlar

Bank, keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ehtimal edilə bildikdə, ehtiyatları uçota alınır.

Mülkiyyətə alınmış girov

Müəyyən hallarda girov ödənilməmiş kreditlər üzrə tutmanın yönləndirilməsindən sonra mülkiyyətə alınır. Mülkiyyətə alınmış girov ən aşağı balans dəyəri və xalis satış dəyərində ölçülür və hesabatlarda "Digər aktivlər" daxilində göstərilir.

Səhmdar kapitalı

Adi səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Dividendlər

Dividendlər, yalnız hesabat tarixindən gec olmayaraq elan edildiyi halda, öhdəlik kimi əks etdirilir və hesabat tarixinə kapitalın məbləğindən çıxılır. Dividendlər haqqında məlumat hesabat tarixindən əvvəl və eləcə də hesabat tarixindən sonra, lakin maliyyə hesabatları təsdiq edildikdən əvvəl təklif və ya elan edildikdə açıqlanır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Şerti aktivlər və öhdəliklər

Şerti öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olduğu hallar istisna olmaqla, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şerti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal ediləndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlir Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analogi gəlir və xərclər

Bank amortizasiya edilən dəyərlə və ya MZƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin (qiymətdən düşmüş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərində tətbiq etməklə hesablamalıdır. Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (misal üçün əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Bank maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində düzəlişlər edilir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

Maliyyə aktivləri kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Bank faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsaydı və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasaydı, Bank faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaq.

Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Bank faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablamayla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərində diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

Haqq və komissiya gəliri

Bank haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar icra öhdəlikləri yerinə yetirildikdə həmin müddət üzrə hesablanır. Bu haqlara komissiya gəliri və aktivin idarə edilməsi, saxlanılma və digər idarəetmə və məsləhət haqları daxildir. İstifadə edilməsi ehtimal edilən kreditlər üzrə kredit öhdəliyi haqları və kreditlərlə bağlı digər haqlar təxirə salınır (artan xərclərlə birlikdə) və kredit üzrə effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

Əməliyyat xidmətlərinin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar

Bu haqlara qeyd edilmiş xidmətlərin göstərilməsindən komissiya gəliri daxildir: pul vəsaitlərinin çıxarışları, məsləhət xidmətləri, hesablaşma əməliyyatları, plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə haqlar və s. Bu haqlar və ya haqların komponentləri müəyyən fəaliyyət nəticələri ilə əlaqəlidir və müvafiq meyar yerinə yetirildikdə tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Maliyyə hesabatları Bankın funksional və təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər mənfəət və ya zərərdə və digər məcmu gəlirdə "Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlir/(zərər) – Məzənnə fərqi" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Xarici valyutanın çevrilməsi (davamı)

Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlirə/(zərərə) daxil edilir. 31 dekabr 2019-cu il və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərinə ARMB-nin rəsmi məzənnəsi aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
ABŞ dolları / AZN	1.7000	1.7000
Britaniya funtu/ AZN	2.2284	2.1529
Avro / AZN	1.9035	1.9468
Rusiya rublu / AZN	0.0274	0.0245

Xarici valyuta ilə ifadə edilmiş kreditlər üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatın xarici valyuta ilə yenidən qiymətləndirilməsi

Xarici valyuta ilə ifadə edilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat aid olduğu kreditlərlə eyni valyutada uçota alınır. Xarici valyuta ilə ifadə edilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə əvvəl tanınmış ehtiyatın yenidən qiymətləndirilməsindən gəlir və zərər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda "Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlir/(zərər) – Məzənnə fərqi" maddəsi üzrə tanınır.

Dövlət qrantları və dövlət yardımı

Dövlət qrantları, qrantın alınacağına və bütün müvafiq şərtlərə əməl olunacağına əsaslı əminlik olduqda, tanınır. Grant xərc maddəsinə aid olduqda, sistematik olaraq kompensasiya etmək üçün nəzərdə tutulduğu müvafiq xərclərlə eyni dövrlərdə gəlir kimi tanınır. Grant aktivə aid olduqda, təxirə salınmış gəlir kimi tanınır və əlaqəli aktivin gözlənilən istifadə müddəti ərzində bərabər məbləğlərə bölünərək gəlirə aid edilir.

Bazar faiz dərəcələrindən aşağı səviyyədə verilmiş dövlət kreditləri 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq tanınır. Dövlət kreditindən fayda, kreditin başlanğıcında alınmış pul vəsaitləri ilə kreditin ilkin olaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanındığı məbləğ arasındakı fərq kimi ölçülür. Bu fayda 20 sayılı MUBS-a uyğun olaraq uçota alınır.

Artıq çəkilmiş xərc və ya zərərləri kompensasiya etmək və ya gələcəkdə əlaqəli xərcləri olmayacaq müəssisəyə dərhal maliyyə dəstəyi göstərmək məqsədi ilə alınacaq dövlət qrantı mənfəət və zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda alınacağı dövrdə ayrıca sətirdə tanınır.

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərhlər

Bankın maliyyə hesabatlarının buraxılması tarixinə qədər buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş yeni və düzəlişlər edilmiş standart və şərhlər aşağıda açıqlanır. Bank müvafiq hallarda, bu standartlar qüvvəyə mindiyi zaman onları qəbul etmək niyyətindədir.

1 sayılı MUBS və 8 sayılı MUBS-a düzəlişlər: "Əhəmiyyətlilik" anlayışının tərifi

2018-ci ilin oktyabr ayında MUBSK, standartlar arasında "əhəmiyyətlilik" anlayışını uyğunlaşdırmaq və tərifin müəyyən xüsusiyyətlərinə aydınlıq gətirmək üçün, 1 sayılı "Maliyyə Hesabatlarının təqdim edilməsi" adlı MUBS-a və 8 sayılı "Uçot siyasətləri, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər" adlı MUBS-a düzəlişlər dərc etmişdir. Yeni tərifə əsasən "məlumatın göstərilməməsi, səhv göstərilməsi və ya anlaşılmaz edilməsinin maliyyə hesabatlarının əsas istifadəçilərinin müəyyən müəssisə haqqında maliyyə məlumatı təqdim edən ümumi məqsədli maliyyə hesabatları əsasında qəbul etdikləri qərarlara təsir göstərməsinə dair əsaslı ehtimal yaranarsa, bu cür məlumat əhəmiyyətli hesab olunur".

Əhəmiyyətlilik anlayışının tərifinə edilən dəyişikliklərin Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərməsi gözlənilmir.

Faiz dərəcəsi etalonu islahatı: 9 sayılı MHBS, 39 sayılı MUBS və 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

Faiz dərəcəsi etalonu islahatı: 9 sayılı MHBS, 39 sayılı MUBS və 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər faiz dərəcəsi etalonu islahatından birbaşa təsirlənən bütün hecinq münasibətlərinə tətbiq edilən bir sıra azad etmələri əhatə edir. Hecinq münasibətləri o zaman təsirlənir ki islahat hecinq maddəsi və ya hecinq alətinin etalona əsaslanan pul vəsaitlərinin hərəkətinin vaxtı və/və ya məbləği haqqında qeyri-müəyyənliyə səbəb olsun. Faiz dərəcəsi etalonu islahatı nəticəsində mövcud faiz dərəcəsi etalonunun alternativ və təqribən risksiz faiz dərəcəsi (RFD) ilə əvəz edilməsindən əvvəlki dövr ərzində hecinq maddəsi və ya hecinq alətinin etalona əsaslanan pul vəsaitlərinin hərəkətinin vaxtı və/və ya məbləği haqqında qeyri-müəyyənliklər yarana bilər. Bu, proqnoz əməliyyatının yüksək ehtimallı olub-olmaması və hecinq münasibətinin perspektivdə yüksək dərəcədə effektiv olub-olmamasına dair qeyri-müəyyənliyə gətirib çıxara bilər.

Dəyişikliklər 1 yanvar 2020-ci il tarixindən qüvvəyə minir, lakin müəssisələr onları daha əvvəl tətbiq etməyi seçə bilər. Düzəlişlərin Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi

Bankın uçot qaydalarını tətbiq edərkən, rəhbərlik, qiymətləndirmələrdən əlavə, maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğlərə daha əhəmiyyətli təsir göstərmiş aşağıdakı mühakimələrdən istifadə etmiş və ehtimallar vermişdir:

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərləri

Həm 9 sayılı MHBS, həm də 39 sayılı MUBS əsasında maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Bank tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Bankın hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMƏGKZ əsasında ehtiyatların ölçülməsi olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Bankın meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə işsizlik səviyyəsi və girov dəyərləri kimi iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

31 dekabr 2019-cu il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınmış kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın məbləği 170,589 AZN (2018-ci il: 210,024 AZN) olmuşdur. Daha ətraflı məlumat 9-cu və 23-cü Qeydlərdə təqdim edilir.

Rəhbərlik müntəzəm olaraq girovun bazar dəyərini nəzərdən keçirir. Rəhbərlik, cari şəraitləri əks etdirmək məqsədilə, girovun ədalətli dəyərində düzəliş aparmaq məqsədilə təcrübəli mühakimələrdən və müstəqil rəyindən istifadə edir. Tələb olunan girovun məbləği və növü tərəf-müqabilin kredit risklərinin qiymətləndirilməsindən asılıdır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin tanınması

Adi fəaliyyətində Bank əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. 9 sayılı MHBS maliyyə alətlərinin ilk öncə ədalətli dəyərləri əsasında tanınmasını tələb edir. Müəyyən əməliyyatlar fəal bazarda aparılmadığı təqdirdə, onların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələri ilə qiymətləndirilməsini müəyyən etmək üçün mühakimələr tətbiq edilir. Mühakimə aidiyyəti olmayan şəxslər arasında oxşar əməliyyatlar üçün qiymətlərin təyin edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili əsasında verilir.

Daha ətraflı məlumat 24-cü və 26-cı Qeydlərdə təqdim edilir.

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Bank icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsinə (AFD) istifadə edir. AFD Bankın oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Bankın nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə heç bir müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Bank maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarə şərtlərini əks etdirmək üçün düzəliş edilməli olduqda (məs. icarələr Bankın funksional valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Bank AFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (bazardakı faiz dərəcələri kimi) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisə ilə bağlı müəyyən qiymətləndirmələr (məs. Bankın kredit reytingi) aparmalıdır. Daha ətraflı məlumatlar 3-cü Qeyddə təqdim edilir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2019-cu və 2018-ci il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Bankın vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları (davamı)

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi (davamı)

Təxirə salınmış vergi aktivləri

Təxirə salınmış vergi aktivləri müvafiq vergi ödənişinin realizasiya olunması mümkün olan dərəcədə qeydə alınır. Gələcək vergi tutulan mənfəət və gələcəkdə mümkün olan vergi faydasının məbləği rəhbərliyin hazırladığı orta müddətli biznes plana və bundan sonra ekstrapolyasiya vasitəsilə əldə edilmiş nəticələrə əsaslanır. Biznes plan Rəhbərliyin mövcud şəraitdə məntiqi hesab olunan gözləntilərinə əsaslanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri 31 dekabr 2019-cu və 2018-ci il tarixlərinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatlarda geri qaytarılma ilə bağlı qeyri-müəyyənliyə görə tanınmamışdır.

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Kassada olan pul vəsaitləri	10,259	6,659
ARMB-də cari hesablar	22,843	10,514
Digər banklarda cari hesablar	21,474	4,009
ARMB-də müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlər	5,753	23,179
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	<u>60,329</u>	<u>44,361</u>

Digər banklarda cari hesablara rezident və qeyri-rezident banklarda, müvafiq olaraq, 830 AZN (2018-ci il: 149 AZN) və 20,644 AZN (2018-ci il: 3,860 AZN) məbləğində faiz hesablanmayan müxbir hesabların qalıqları daxildir.

Pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür. Bankın pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid olan GKZ sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

6. İnvestisiya qiymətli kağızları

İnvestisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
ARMB tərəfindən buraxılmış notlar	19,082	29,731

İnvestisiya qiymətli kağızlarının bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür. Bankın investisiya qiymətli kağızlarına aid olan GKZ sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Banklara verilmiş kreditlər	1,840	1,840
Rezident banklarda blok edilmiş hesablar	307	307
	<u>2,147</u>	<u>2,147</u>
Çıxılısın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(1,845)	(1,845)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	<u>302</u>	<u>302</u>

Banklara verilmiş kreditlərə orta effektiv faiz dərəcəsi illik 10% olmaqla (2018-ci il: illik 10%) bir (2018-ci il: bir) rezident bankda yerləşdirilmiş 1,840 AZN (2018-ci il: 1,840 AZN) məbləğində banklararası kreditlər daxildir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (davamı)

31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	307	-	1,840	2,147
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	-	-	-	-
Ödənilmiş aktivlər	-	-	-	-
Məzənnə fərqində dəyişikliklərin təsiri	-	-	-	-
31 dekabr 2019-cu il tarixinə	307	-	1,840	2,147

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ ehtiyatı	(5)	-	(1,840)	(1,845)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	-	-	-	-
Ödənilmiş aktivlər	-	-	-	-
Məzənnə fərqində dəyişikliklərin təsiri	-	-	-	-
31 dekabr 2019-cu il tarixinə	(5)	-	(1,840)	(1,845)

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	38,780	-	1,840	40,620
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	302	-	-	302
Ödənilmiş aktivlər	(38,780)	-	-	(38,780)
Məzənnə fərqində dəyişikliklərin təsiri	5	-	-	5
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	307	-	1,840	2,147

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(198)	-	(1,840)	(2,038)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(5)	-	-	(5)
Ödənilmiş aktivlər	193	-	-	193
Məzənnə fərqində dəyişikliklərin təsiri	5	-	-	5
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	(5)	-	(1,840)	(1,845)

8. Törəmə maliyyə alətləri

Aşağıdakı cədvəldə aktiv və öhdəlik kimi göstərilmiş (2018-ci il: aktiv) törəmə maliyyə alətlərinin şərti dəyərləri ilə birlikdə ədalətli dəyərləri təqdim edilir:

	<i>31 dekabr 2019-cu il</i>			<i>31 dekabr 2018-ci il</i>		
	<i>Şərti məbləğ</i>	<i>Ədalətli dəyərlər</i>		<i>Şərti məbləğ</i>	<i>Ədalətli dəyərlər</i>	
		<i>Aktiv</i>	<i>Öhdəlik</i>		<i>Aktiv</i>	<i>Öhdəlik</i>
Valyuta müqavilələri						
Svop – xarici	13,781	-	(144)	1,225	1	-
Forvard – xarici	4,798	27	-	-	-	-
Cəmi törəmə aktivlər/ (öhdəliklər)		27	(144)		1	-

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Törəmə maliyyə alətləri (davamı)

31 dekabr 2019-cu və 2018-ci il tarixlərinə Bankın aşağıdakı növ törəmə alətlərdə pozisiyaları olmuşdur:

Forvardlar

Forvard müqavilələri müəyyən maliyyə alətinin gələcəkdə müəyyən qiymətlə və müəyyən tarixdə alınması və ya satılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır. Forvardlar birjadan kənar bazarda həyata keçirilən xüsusi əməliyyatlardır.

Svoplar

Svoplar iki tərəf arasında müəyyən edilmiş şərti məbləğlər əsasında faiz dərəcəsinin, məzənnənin və ya fond əmsalının dəyişməsinə bərabər məbləğlərin mübadiləsi və (kredit defoltu svopu ilə əlaqədar) müəyyən hadisələr baş verdiyi halda kreditlər üzrə ödənişlərin aparılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır.

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər	132,770	150,056
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər	43,267	68,119
Avtokreditlər	27,874	37,860
Korporativ kreditlər	57,282	28,999
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	261,193	285,034
Çıxılsın: dəyersizləşmə üçün ehtiyat	(170,589)	(210,024)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	90,604	75,010

31 dekabr 2019-cu il tarixinə Bankın on (2018-ci il: on) ən iri üçüncü tərəf borcalanından alınacaq 68,186 AZN məbləğində (ümumi kredit portfelinin 26%-i) kreditlərin cəmləşməsi olmuşdur (2018-ci il: 54,861 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 19%-i). Bu kreditlər üçün 15,905 AZN (2018-ci il: 20,939 AZN) məbləğində ehtiyat ayrılmışdır.

Kreditlər aşağıdakı müştərilər üçün uzadılmışdır:

	2019	2018
Özəl müəssisələr	93,920	66,580
Fərdi sahibkarlar	96,132	112,475
Fiziki şəxslər	71,141	105,979
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	261,193	285,034

Kreditlər əsas etibarilə Azərbaycan Respublikasında aşağıdakı sənaye sahələrində verilmişdir:

	2019	2018
Fiziki şəxslər	71,141	105,979
Ticarət	95,370	79,768
Xidmətlər	30,957	33,248
Nəqliyyat	23,271	23,457
İstehsal	16,003	21,647
Tikinti	17,529	16,429
Kəndə təsərrüfatı və qida məhsullarının emalı	2,656	3,037
Kredit təşkilatları	3,190	402
Enerji	1,076	1,067
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	261,193	285,034

2018-ci il ərzində kredit riskindəki pisləşmədən sonra risk həcmi azaltmaq məqsədilə Bank kredit portfelini müştərilərə satmışdır. Bank bu satışdan 694 AZN məbləğində xalis gəlir əldə etmişdir. 2019-cu ildə kredit satışları olmamışdır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində kiçik müəssisələrlə bağlı ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

<i>Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	6,813	24	143,219	150,056
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	2,129	1	-	2,130
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	15,464	15,464
Ödənilmiş aktivlər	(4,631)	(25)	(13,062)	(17,718)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(61)	-	61	-
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik	-	-	(1,136)	(1,136)
Diskontun qaytarılması	-	-	436	436
Silinmiş məbləğlər	-	-	(17,439)	(17,439)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	977	977
31 dekabr 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	4,250	-	128,520	132,770

<i>Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Total</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	254	1	110,850	111,105
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yiğışdırılmasına) təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	97	-	-	97
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	3,277	3,277
Ödənilmiş aktivlər	(179)	(1)	(6,634)	(6,814)
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(1,020)	(1,020)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(26)	-	3,346	3,320
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	-	20	20
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(22)	-	22	-
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yiğışdırılmasına) təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	12,187	12,187
Silinmiş məbləğlər	-	-	(17,439)	(17,439)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	602	602
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	124	-	105,211	105,335

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində istehlak kreditləri ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Istehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	15,241	451	52,427	68,119
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	9,675	52	-	9,727
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	6,619	6,619
Ödənilmiş aktivlər	(4,906)	(185)	(3,428)	(8,519)
Azərbaycan hökuməti tərəfindən ödənilmiş aktivlər	-	(86)	(12,315)	(12,401)
Uçotdan çıxarılmış aktivlər	-	-	(8,070)	(8,070)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	324	(172)	(152)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(557)	559	(2)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(1,075)	(53)	1,128	-
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	-	-	(1,028)	(1,028)
Diskontun qaytarılması	-	-	4	4
Silinmiş məbləğlər	-	-	(11,341)	(11,341)
Xarici valyuta məzənnəsi	3	-	154	157
31 dekabr 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	18,705	566	23,996	43,267

<i>Istehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	369	179	49,873	50,421
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	350	21	-	371
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	357	357
Ödənilmiş aktivlər	(197)	(62)	(2,432)	(2,691)
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(993)	(993)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	3	(19)	773	757
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(148)	208	841	901
Mərhələ 1-ə köçürmələr	186	(36)	(150)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(36)	38	(2)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(114)	(32)	146	-
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	6,262	6,262
Azərbaycan hökuməti tərəfindən ödənilmiş aktivlər (dövlət qrantları kimi tanınmışdır)	-	(52)	(11,956)	(12,008)
Uçotdan çıxarılmış aktivlər (əlaqəli ümumi balans dəyəri çıxılmaqla maliyyə alətlərinin uçotdan çıxarılması üzrə zərərlərdə azalma kimi tanınmışdır)	-	-	(7,787)	(7,787)
Silinmiş məbləğlər	-	-	(11,341)	(11,341)
Xarici valyuta məzənnəsi	1	-	113	114
31 dekabr 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	414	245	23,704	24,363

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində avtokreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

Avtokreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	996	295	36,569	37,860
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	135	34	-	169
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	4,350	4,350
Ödənilmiş aktivlər	(784)	(149)	(2,699)	(3,632)
Azərbaycan hökuməti tərəfindən ödənilmiş aktivlər	-	(40)	(1,413)	(1,453)
Uçotdan çıxarılmış aktivlər	-	-	(561)	(561)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	35	(23)	(12)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(21)	21	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(46)	(117)	163	-
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(43)	(43)
Diskontun qaytarılması	-	-	1	1
Silinmiş məbləğlər	-	-	(8,822)	(8,822)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	5	5
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	315	21	27,538	27,874

Avtokreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	66	37	33,697	33,800
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	21	18	-	39
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	402	402
Ödənilmiş aktivlər	(79)	(14)	(2,196)	(2,289)
Uçotdan çıxarılma ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(38)	(38)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	38	35	2,104	2,177
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(17)	13	77	73
Mərhələ 1-ə köçürmələr	22	(13)	(9)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(2)	2	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(7)	(57)	64	-
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	3,948	3,948
Azərbaycan hökuməti tərəfindən ödənilmiş aktivlər (dövlət qrantları kimi tanınmışdır)	-	(12)	(1,263)	(1,275)
Uçotdan çıxarılmış aktivlər (əlaqəli ümumi balans dəyəri çıxılmaqla maliyyə alətlərinin uçotdan çıxarılması üzrə zərərlərdə azalma kimi tanınmışdır)	-	-	(493)	(493)
Silinmiş məbləğlər	-	-	(8,822)	(8,822)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	5	5
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	42	9	27,476	27,527

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində korporativ kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

Korporativ kreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	5,608	-	23,391	28,999
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	37,369	-	-	37,369
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	1,910	1,910
Ödənilmiş aktivlər	(5,269)	-	(1,269)	(6,538)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(86)	-	86	-
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(312)	(312)
Diskontun qaytarılması	-	-	69	69
Silinmiş məbləğlər	-	-	(4,299)	(4,299)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	84	84
31 dekabr 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	37,622	-	19,660	57,282

Korporativ kreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	341	-	14,357	14,698
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	875	-	-	875
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	719	719
Ödənilmiş aktivlər	(392)	-	(751)	(1,143)
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(287)	(287)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	58	-	1,409	1,467
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	-	83	83
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(3)	-	3	-
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	1,191	1,191
Silinmiş məbləğlər	-	-	(4,299)	(4,299)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	60	60
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	879	-	12,485	13,364

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində kiçik müəssisələrlə bağlı ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

<i>Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	11,534	6,192	156,614	174,340
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	2,168	-	-	2,168
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	17,551	17,551
Ödənilmiş aktivlər	(4,871)	(1,389)	(10,628)	(16,888)
Satılmış aktivlər	-	-	(3,500)	(3,500)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	22	(22)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(26)	26	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(1,943)	(4,783)	6,726	-
Uçotdan çıxarıla və nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik	(93)	-	(2,018)	(2,111)
Diskontun qaytarılması	22	-	485	507
Silinmiş məbləğlər	-	-	(20,313)	(20,313)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	(1,698)	(1,698)
31 dekabr 2018-ci il ümumi balans dəyəri	6,813	24	143,219	150,056

<i>Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	1,357	3,299	115,384	120,040
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	68	-	-	68
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	4,327	4,327
Ödənilmiş aktivlər	(247)	(335)	(5,452)	(6,034)
Uçotdan çıxarıla və nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	(2)	-	(1,354)	(1,356)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	31	-	1,943	1,974
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(2)	4	438	440
Mərhələ 1-ə köçürmə	22	(22)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	(1)	1	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	(972)	(2,946)	3,918	-
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	13,224	13,224
Satılmış aktivlər (əlaqəli ümumi balans dəyəri çıxılmaqla maliyyə alətlərinin uçotdan çıxarılması üzrə gəlirlərdə artım kimi tanınmışdır)	-	-	(73)	(73)
Silinmiş məbləğlər	-	-	(20,313)	(20,313)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	(1,192)	(1,192)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə GKZ	254	1	110,850	111,105

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində istehlak kreditləri ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Istehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	12,432	555	62,282	75,269
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	8,806	21	-	8,827
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	10,610	10,610
Ödənilmiş aktivlər	(5,121)	(205)	(8,782)	(14,108)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	689	(32)	(657)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(344)	439	(95)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(1,203)	(324)	1,527	-
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	(15)	-	-	(15)
Diskontun qaytarılması	6	-	-	6
Silinmiş məbləğlər	-	-	(11,812)	(11,812)
Xarici valyuta məzənnəsi	(9)	(3)	(646)	(658)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	15,241	451	52,427	68,119

<i>Istehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	1,051	355	58,507	59,913
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yiğışdırılmasına) təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	107	4	-	111
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	666	666
Ödənilmiş aktivlər	(757)	(100)	(6,245)	(7,102)
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə dəyişikliklər	(1)	-	-	(1)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(135)	(16)	(687)	(838)
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(303)	63	367	127
Mərhələ 1-ə köçürmələr	666	(25)	(641)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(73)	160	(87)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(186)	(261)	447	-
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yiğışdırılmasına) təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	9,944	9,944
Silinmiş məbləğlər	-	-	(11,812)	(11,812)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	(1)	(586)	(587)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə GKZ	369	179	49,873	50,421

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində avtokreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

Avtokreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	4,313	547	42,297	47,157
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	378	5	-	383
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	5,344	5,344
Ödənilmiş aktivlər	(2,889)	(318)	(5,572)	(8,779)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	57	(22)	(35)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(197)	293	(96)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(662)	(210)	872	-
Uçotdan çıxarıla və ya nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	-	-	-	-
Diskontun qaytarılması	-	-	-	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(6,234)	(6,234)
Xarici valyuta məzənnəsi	(4)	-	(7)	(11)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	996	295	36,569	37,860

Avtokreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	273	147	37,729	38,149
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	18	1	-	19
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	787	787
Ödənilmiş aktivlər	(171)	(160)	(3,632)	(3,963)
Uçotdan çıxarıla və ya nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	-	-
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	101	(9)	48	140
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(36)	16	372	352
Mərhələ 1-ə köçürmələr	51	(16)	(35)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(55)	151	(96)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(114)	(93)	207	-
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	4,557	4,557
Silinmiş məbləğlər	-	-	(6,234)	(6,234)
Xarici valyuta məzənnəsi	(1)	-	(6)	(7)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə GKZ	66	37	33,697	33,800

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində korporativ kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Korporativ kredit</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	4,913	67	-	4,980
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	2,666	2,666
Ödənilmiş aktivlər	-	(1,742)	(676)	(2,418)
Satılmış aktivlər	-	-	(2,300)	(2,300)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	695	(695)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	-	(10,778)	10,778	-
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	-	-	-	-
Diskontun qaytarılması	-	-	-	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(8,945)	(8,945)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	(31)	(170)	(201)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	5,608	-	23,391	28,999

<i>Korporativ kredit</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	-	4,765	16,501	21,266
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir edən hərəkətlər				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	323	10	-	333
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	982	982
Ödənilmiş aktivlər	-	(49)	(433)	(482)
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	-	-
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	-	(39)	672	633
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(63)	-	91	28
Mərhələ 1-ə köçürmələr	81	(81)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	-	(4,596)	4,596	-
Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərcinə/(yığışdırılmasına) təsir etməyən hərəkətlər				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	1,684	1,684
Satılmış aktivlər (əlaqəli ümumi balans dəyəri çıxılmaqla maliyyə alətlərinin uçotdan çıxarılması üzrə gəlirlərdə artım kimi tanınmışdır)	-	-	(621)	(621)
Silinmiş məbləğlər	-	-	(8,945)	(8,945)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	(10)	(170)	(180)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə GKZ	341	-	14,357	14,698

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin, müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivini uçotdan çıxarır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda uçotdan çıxarma ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni kredit AYKD-yə aid edilmədikdə, yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər (davamı)

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik uçotdan çıxarmaya gətirib çıxarmır. İlk EFD ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda dəyişikliklə bağlı gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvəl dövr ərzində dəyişiklik edilmiş Mərhələ 3 üzrə aktivlər və dəyişikliklə bağlı Bankın məruz qaldığı zərərlər daxildir.

	2019	2018
Dövr üzrə şərtlərinə dəyişiklik edilmiş kreditlər		
Dəyişiklikdən əvvəl amortizasiya edilən dəyər	15,004	10,856
Dəyişiklik üzrə xalis zərərlər	(2,519)	(2,126)

Uçotdan çıxarılmış kreditlər

2019-cu il ərzində müqavilə şərtlərinin əsaslı şəkildə dəyişdirilməsi səbəbindən Bank 8,631 AZN məbləğində restrukturizasiya edilmiş istehlak və avto kreditləri uçotdan çıxarmışdır. Bu kreditlər Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin və Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının göstərişləri əsasında və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 fevral 2019-cu il tarixli Fərmanına uyğun olaraq restrukturizasiya edilmişdir. Fərmanda fiziki şəxslərin problemlə kreditlərinin həlli üçün əlavə tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulmuşdur. Daha ətraflı məlumat 19-cu Qeyddə verilir.

Restrukturizasiya zamanı bu kreditlərin GKZ ehtiyatı 8,280 AZN təşkil etmiş və buna görə amortizasiya olunmuş maya dəyəri ilə ölçülən maliyyə alətlərinin uçotdan çıxarılması üzrə zərərin tərkibində 351 AZN (kreditlərin ümumi balans dəyəri ilə onların GKZ-ləri arasındakı fərq) məbləğində zərərlər tanınmışdır.

Bank 31 dekabr 2019-cu il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda restrukturizasiyadan sonra yeni AYKD kreditlərini tanınamışdır, çünki bu kreditlər tam dəyərsizləşmiş hesab edilir və buna görə onlardan gözlənilən faktiki pul vəsaitləri mədaxilinin diskontlaşdırılmış dəyərinin sıfıra bərabər olması təxmin edilir.

Bazardan aşağı faiz dərəcəsi ilə verilən kreditlər

2019-cu ildə Bank müştərilərə bazardan aşağı faiz dərəcəsi ilə 6,266 AZN (2018-ci il: 6,175 AZN) məbləğində kredit vermiş, bu da kreditlərin ilkin tanınması zamanı 498 AZN (2018-ci il: 223 AZN) məbləğində zərərlə nəticələnmişdir.

Girovlar və kreditlərin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- ▶ Korporativ kreditlərin verilməsi üçün daşınmaz əmlak və ticarət debitor borcları, üçüncü tərəflərin zəmanətləri;
- ▶ Fərdi kreditlər üçün pul vəsaitləri, müştərilərə kreditlə satılmış malları üzrə girov hüququ, üçüncü tərəflərin zəmanətləri və yaşayış mülkləri üzrə girovlar;
- ▶ Avtokreditlər üçün pul vəsaitləri, nəqliyyat vasitələri üzrə girovlar və üçüncü tərəflərin zəmanətləri.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərinə nəzarət edir, müvafiq razılaşmalara uyğun olaraq əlavə girov tələb edir, eləcə də kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın adekvatlığını nəzərdən keçirərkən əldə edilmiş girovun bazar dəyərinə nəzarət edir.

Bank 3-cü Mərhələdə bir neçə korporativ və sahibkarlara verilən kreditlər üzrə DHZ əmsalını girovların diskontlaşdırılmış dəyərini istifadə etməklə hesablayır. 31 dekabr 2019-cu il tarixində həmin kreditlər üzrə maksimal risk həcmi 187,457 AZN (2018-ci il: 124,889 AZN) olmuşdur, bunun üçün 118,182 AZN (2018-ci il: 80,030 AZN) məbləğində GKZ yaradılmışdır. Bu kreditlər üzrə girov olmasaydı GKZ məbləği ümumi qiymətləndirmə əsasında 148,952 AZN (2018-ci il: 103,376 AZN) olardı.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>İcarə mülkiyyəti</i>	<i>Kompüter avadanlıqları</i>	<i>Mebel və avadanlıqlar</i>	<i>Motorlu nəqliyyat vasitələri</i>	<i>Digər əmlak və avadanlıqlar</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər						
31 dekabr 2017-ci il	1,637	3,171	1,471	362	168	6,809
Əlavələr	-	118	85	126	17	346
Xaricəlmələr	-	(92)	(15)	-	(4)	(111)
Silinmələr	-	-	-	-	-	-
31 dekabr 2018-ci il	1,637	3,197	1,541	488	181	7,044
Əlavələr	-	506	310	364	53	1,233
Xaricəlmələr	-	-	-	-	-	-
Silinmələr	-	-	-	(97)	-	(97)
31 dekabr 2019-cu il	1,637	3,703	1,851	755	234	8,180
Yığılmış köhnəlmə						
31 dekabr 2017-ci il	(1,525)	(2,476)	(1,246)	(323)	(125)	(5,695)
Xaricəlmələr	-	74	15	-	4	93
Silinmələr	-	-	-	-	-	-
Köhnəlmə xərci	(108)	(458)	(109)	(30)	(21)	(726)
31 dekabr 2018-ci il	(1,633)	(2,860)	(1,340)	(353)	(142)	(6,328)
Xaricəlmələr	-	-	-	-	-	-
Silinmələr	-	-	-	97	-	97
Köhnəlmə xərci	(4)	(276)	(117)	(79)	(22)	(498)
31 dekabr 2019-cu il	(1,637)	(3,136)	(1,457)	(335)	(164)	(6,729)
Xalis balans dəyəri						
31 dekabr 2017-ci il	112	695	225	39	43	1,114
31 dekabr 2018-ci il	4	337	201	135	39	716
31 dekabr 2019-cu il	-	567	394	420	70	1,451

31 dekabr 2019-cu il tarixində 5,853 AZN (2018-ci il: 4,437 AZN) məbləğində əmlak və avadanlıq tam köhnəlmişdir.

11. Qeyri-maddi aktivlər

	<i>Lisensiyalar</i>	<i>Kompüter proqramı</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər			
31 dekabr 2017-ci il	1,535	1,591	3,126
Əlavələr	507	80	587
Xaricəlmələr və silinmələr	-	-	-
31 dekabr 2018-ci il	2,042	1,671	3,713
Əlavələr	678	352	1,030
Xaricəlmələr və silinmələr	-	(279)	(279)
31 dekabr 2019-cu il	2,720	1,744	4,464
Yığılmış amortizasiya			
31 dekabr 2017-ci il	(806)	(633)	(1,439)
Xaricəlmələr və silinmələr	-	-	-
Amortizasiya xərci	(339)	(156)	(495)
31 dekabr 2018-ci il	(1,145)	(789)	(1,934)
Xaricəlmələr və silinmələr	-	205	205
Amortizasiya xərci	(419)	(165)	(584)
31 dekabr 2019-cu il	(1,564)	(749)	(2,313)
Xalis balans dəyəri			
31 dekabr 2017-ci il	729	958	1,687
31 dekabr 2018-ci il	897	882	1,779
31 dekabr 2019-cu il	1,156	995	2,151

31 dekabr 2019-cu il tarixinə, 1,269 AZN (2018-ci il: 680 AZN) məbləğində qeyri-maddi aktivlər tam amortizasiya olunmuşdur.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

12. Vergilər

Korporativ mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Cari vergi faydası	-	32
Təxirə salınmış mənfəət vergisi faydası	-	-
Mənfəət vergisi faydası	-	32

Azərbaycandakı hüquqi şəxslər ayrıca mənfəət vergisi bəyannamələrini təqdim etməlidirlər. 2019-cu və 2018-ci illərdə müəssisələr (o cümlədən banklar) üzrə standart mənfəət vergisi dərəcəsi 20% olmuşdur.

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsinə fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	2019	2018
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət/(zərər)	7,248	(2,513)
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan mənfəət vergisinin dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri mənfəət vergisi (xərci)/faydası	(1,450)	503
Daimi fərqlərin vergiyə təsiri	(95)	(128)
Gələcək dövrə köçürülmüş vergi zərərlərinin istifadəsi	1,627	-
Digər	(82)	(343)
	-	32

31 dekabrda təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2017	9 saylı MHBS-nin qəbul edilməsinin təsiri	Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda müvəqqəti fərqlərin əmələ gəlməsi və qaytarılması	2018	Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda müvəqqəti fərqlərin əmələ gəlməsi və qaytarılması	2019
Vergidən çıxılan müvəqqəti fərqlərin təsiri						
Gələcək dövrə köçürülmüş vergi zərərləri	-	-	49,804	49,804	(1,463)	48,341
Qeyri-maddi aktivlər	5	-	16	21	(10)	11
Əmlak və avadanlıqlar	99	-	48	147	(2)	145
Tөрəmə maliyyə öhdəlikləri	31	-	(31)	-	29	29
İcarə öhdəlikləri	-	-	-	-	151	151
Digər öhdəliklər	67	14	110	191	424	615
Təxirə salınmış vergi aktivləri	202	14	49,947	50,163	(871)	49,292
Müştərilərə verilmiş kreditlər	45,881	899	(51,572)	(4,792)	(115)	(4,907)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	-	40	(47)	(7)	(39)	(46)
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlər	-	-	-	-	(415)	(415)
Tөрəmə maliyyə aktivləri	-	-	-	-	(5)	(5)
İstifadə hüququ olan aktivlər	-	-	-	-	(144)	(144)
Digər aktivlər	2	-	(342)	(340)	(38)	(378)
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	45,883	939	(51,961)	(5,139)	(756)	(5,895)
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri	(46,085)	(953)	2,014	(45,024)	1,627	(43,397)
Xalis təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	-	-	-	-	-	-

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Ödənilməkdə olan məbləğlər	1,232	986
Digər alınacaq məbləğlər	62	1,171
Cəmi digər maliyyə aktivləri	1,294	2,157
Əmlakın, avadanlığın və qeyri-maddi aktivlərin alınması üçün avans ödənişi	522	341
Digər avans ödənişləri	1,068	727
Mülkiyyətə alınmış girov	4,916	2,962
Digər qeyri-maliyyə aktivləri	220	213
Cəmi digər qeyri-maliyyə aktivləri	6,726	4,243
Digər aktivlər	8,020	6,400

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Peşəkar xidmətlər üçün ödəniləcək məbləğlər	134	196
Digər maliyyə öhdəlikləri	779	786
Cəmi digər maliyyə öhdəlikləri	913	982
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	2,064	549
Mənfəət vergisi istisna olmaqla ödəniləcək vergilər	311	149
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri	1,005	355
Cəmi digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri	3,380	1,053
Digər öhdəliklər	4,293	2,035

14. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına ödəniləcək uzunmüddətli kreditlər	7,316	-
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu qarşısında öhdəliklər	12,475	9,614
Loro hesablar	789	609
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	20,580	10,223

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına ödəniləcək uzunmüddətli kreditlər, 28 fevral 2019-cu il tarixində imzalanmış Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin problemlə kreditləri ilə bağlı məsələlərin həlli üçün əlavə tədbirlərin görülməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanına əsasən təqdim edilən vəsaitdir. Kredit müddəti 31 dekabr 2024-cü ildə bitir və illik faiz dərəcəsi 0.1% təşkil edir. Daha ətraflı məlumat 19-cu Qeyddə verilir.

2016-cı ildə Bank Azərbaycan İpoteka Fondu ASC ilə fiziki şəxslərə uzunmüddətli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün kredit razılaşmasını imzalamışdır. 2018-ci ildə Fondun adı Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna dəyişdirilmişdir. Bu proqram əsasında vəsaitlər Banka illik 1%-4% dərəcəsi ilə verilir (2018-ci il: illik 1% və 4%) və müddəti 2023-2048 (2018-ci il: 2023-2047) ildə başa çatır. Bank bu vəsaitləri 8%-dən çox olmayan illik faiz dərəcəsi ilə müvafiq borcalanlara kreditlər vermək üçün istifadə edir.

Loro hesablara Əsas şirkətdə 131 AZN (2018-ci il: 580 AZN) məbləğində və 658 AZN (2018-ci il: 21 AZN) məbləğində ümumi nəzarət altında olan müəssisələrdə cari hesablar daxildir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

15. Müştərilər qarşısında öhdəliklər

Müştərilər qarşısında öhdəliklərə aşağıdakılar daxildir:

	2019	2018
Cari hesablar	34,527	29,143
Müddətli depozitlər	36,203	38,971
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər	70,730	68,114

31 dekabr 2019-cu il tarixində 26,989 AZN məbləğində və ya 38% (2018-ci il: 25,396 AZN və ya 37%) müştəri hesabları on (2018-ci il: on) ən iri müştəriyə məxsus olmuşdur.

31 dekabr 2019-cu il tarixində fiziki şəxs müştərilərin müddətli depozitləri üzrə orta illik faiz dərəcəsi 6.6% (2018-ci il: illik 8.2%), 31 dekabr 2019-cu il tarixində müəssisələrin müddətli depozitləri üzrə orta illik faiz dərəcəsi 5% (2018-ci il: illik 6.1%) olmuşdur.

Müştərilər qarşısında öhdəliklərin iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıda təqdim olunur:

	2019	2018
Fiziki şəxslər	35,633	36,804
Sığorta	11,434	8,949
Xidmət	8,682	6,564
Ticarət	8,411	8,992
Nəqliyyat	4,208	4,748
İstehsal	1,863	1,541
İctimai təşkilatlar	272	283
Digər	227	233
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	70,730	68,114

16. Kapital

31 dekabr 2019-cu və 2018-ci il tarixlərinə Bankın səhmdar kapitalı 29 dekabr 2017-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsində qeydiyyatda alınmış adi səhmlərlə təmsil olunur, beləliklə, buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş kapital bir adi səhmin nominal dəyəri 0.2 AZN olan 1,579,075,000 adi səhmdən ibarətdir. Hər adi səhm bir səs hüququnu verir.

Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bankın səhmdarları növbəti hüquqlara malik olmalıdır: Bankın idarə edilməsində iştirak etmək, idarə heyətinə və icraçı orqanlarına üzv seçmək və seçilmək, Bankın fəaliyyətinə aid olan məlumat toplamaq, ildə bir dəfə illik hesabatlarla və hesablarla tanış olmaq, Səhmdarların Ümumi İclasının keçirilməsini tələb etmək, Bankın Səhmdarlarının Ümumi İclasının gündəliyinə düzəlişlərin edilməsini tələb etmək, Bankın fəaliyyəti üzrə auditin keçirilməsini tələb etmək və Bankın fəaliyyəti başa çatdığı təqdirdə, kreditorlarla hesablaşmalar aparıldıqdan və hesablanmış, lakin ödənilməmiş dividendlər ödənildikdən sonra qalmış Bank aktivlərinin bölüşdürülməsi nəticəsində pay almaq.

17. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Azərbaycan iqtisadi islahatları aparmağa və hüquqi, vergi və nizamlayıcı infrastrukturunu təkmilləşdirməyə davam edir. Azərbaycan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi önəmli dərəcədə islahatlardan, eləcə də hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərinin effektivliyindən, eləcə də xam neftin qiymətindən və AZN-in sabitliyindən asılıdır.

Azərbaycan iqtisadiyyatı neft qiymətlərinin aşağı düşməsi və Azərbaycan manatının 2015-ci il ərzində ABŞ dollarına qarşı devalvasiyasının mənfi təsirinə məruz qalmışdır. Bu, kapital əldə etmək imkanlarının məhdudlaşması, kapital dəyərinin artması, inflyasiya və iqtisadi artımın qeyri-müəyyənliyi kimi amillərə səbəb olmuşdur.

Bu çətinliklərə cavab olaraq, ARMB monetar siyasətini sərtləşdirmiş və makroiqtisadi vəziyyəti sabitləşdirmək üçün bir sıra tədbirlər görmüşdür. Bundan əlavə, Azərbaycan hökuməti islahatları sürətləndirmək və maliyyə sistemində dəstək vermək planlarını açıqlamışdır. 6 dekabr 2016-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətləri"ni təsdiqləmişdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)

Əməliyyat mühiti (davamı)

2018-ci ildə ARMB makroiqtisadi sabitliyə, o cümlədən aşağı birrəqəmli inflyasiyaya və sabit manat məzənnəsinə yönəlmiş pul siyasətini davam etdirdi. Eyni zamanda ARMB təcridən yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini 15%-dən 9,75%-ə endirdi.

Bundan əlavə, 2019-cu il ərzində ARMB Azərbaycan manatının sabitliyini qorumaqla pul şərtlərini yüngülləşdirməyə davam etdi. Nəticədə, ARMB-nin yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 9.75%-dən 7.5%-dək azaldı və AZN-nin məzənnəsi dəyişməz olaraq qalmışdır.

Nəhayət, 28 fevral 2019-cu il tarixində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin problemlə kreditlər haqqında Fərmanına əsasən, hökumət 2015-ci ildə baş vermiş Azərbaycan manatının devalvasiyası səbəbindən kredit yükü artan vətəndaşlara kompensasiyanın verilməsi üçün vəsaitlər ayırmışdır. Bu tədbir vaxtı keçmiş kreditlərin məbləğlərini əhəmiyyətli dərəcədə azaltmış, həmçinin bank sistemindəki kapital və likvidliyi dəstəkləmişdir.

Bankın rəhbərliyi cari şəraitdə baş verən iqtisadi dəyişiklikləri izləməkdədir və Bankın yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin inkişafını dəstəkləmək üçün lazım hesab etdiyi ehtiyat tədbirlərini görməkdədir.

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Bank məhkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyektivi olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə mürəzdir. Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərhini ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycan Respublikasında son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları bu qanunvericiliyin şərh edilməsi və tətbiqində daha sərt mövqe tuta bilərlər, buna görə də gələcəkdə vergi orqanları Bankın əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə müvafiq orqanlar tərəfindən əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama aparmaq qərarı qəbul edildiyi ildən birbaşa əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər. Son vergi yoxlaması 2017-ci ildə tamamlanmış və 2015-ci ildən 2017-ci ilədək olan dövrü əhatə etmişdir.

31 dekabr 2019-cu il tarixinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhini münasibdir və Bankın vergi mövqeləri qəbul ediləcəkdir.

Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

31 dekabr tarixinə Bankın təəhhüdləri və şərti öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2019	2018
Kreditlə bağlı təəhhüdlər		
Zəmanətlər	6,231	1,413
İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər	7,962	5,815
Çıxılsın – kreditlə əlaqəli öhdəliklər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar	(695)	(300)
Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (girov çıxılmamışdan əvvəl)	13,498	6,928
Əsaslı məsrəflərlə bağlı təəhhüdlər	90	110
Çıxılsın – zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov qoyulmuş pul vəsaitləri	(633)	(86)
Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	12,955	6,952

31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

Maliyyə zəmanətləri	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	224	–	–	224
Yeni risklər	307	–	–	307
Uçotdan çıxarılmış və ya müddəti bitmiş risklər	(221)	–	–	(221)
GKZ üçün istifadə edilən modellərdə və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	40	–	–	40
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	350	–	–	350

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)**Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)**

<i>İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	76	-	-	76
Yeni risklər	197	-	-	197
Uçotdan çıxarılmış və ya müddəti bitmiş risklər	(76)	-	-	(76)
Mərhələ 2-yə keçid	(7)	7	-	-
GKZ üçün istifadə edilən modellərdə və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	89	59	-	148
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	279	66	-	345

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

<i>Maliyyə zəmanətləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	109	-	-	109
Yeni risklər	198	-	-	198
Uçotdan çıxarılmış və ya müddəti bitmiş risklər	(83)	-	-	(83)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə GKZ	224	-	-	224

<i>İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	7	-	65	72
Yeni risklər	76	-	-	76
Uçotdan çıxarılmış və ya müddəti bitmiş risklər	(6)	-	(65)	(71)
GKZ üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(1)	-	-	(1)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə GKZ	76	-	-	76

Kredit öhdəlikləri ilə bağlı gözlənilən kredit zərəri üzrə ehtiyat qeyri-maliyyə öhdəliklərinin qalığında qeydə alınır.

ARMB əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallara uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2019-cu il tarixinə Bank bu əmsallara riayət etmişdir.

18. Kredit zərərinin yığışdırılması və digər dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və digər ümumi məcmu gəlir haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	<i>Qeyd</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	(428)	(101)	869	340
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri (xərci)/yığışdırılması		(428)	(101)	869	340
Maliyyə zəmanətləri	17	(126)	-	-	(126)
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəlik	17	(210)	(59)	-	(269)
Kreditlə bağlı öhdəliklər		(336)	(59)	-	(395)
Cəmi kredit zərərinin yığışdırılması		(764)	(160)	869	(55)

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. Kredit zərərinin yığışdırılması və digər dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	188	-	-	188
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	1,149	530	7,110	8,789
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərinin yığışdırılması		1,337	530	7,110	8,977
Maliyyə zəmanətləri	17	(115)	-	-	(115)
İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər	17	(69)	-	65	(4)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər		(184)	-	65	(119)
Cəmi kredit zərərinin yığışdırılması		1,153	530	7,175	8,858

Kreditlə bağlı öhdəliklər üzrə GKZ ehtiyatı digər öhdəliklərdə qeydə alınır. İl üzrə xərc əməliyyat xərclərinin aşağıdakılardan ibarət olan əməliyyat xərclərinin "digər dəyərsizləşmə" sətrinə daxil edilir (Qeyd 22):

	2019	2018
Yenidən mülkiyyətə alınmış girovun dəyərsizləşməsi	(940)	(99)
Maliyyə zəmanətləri üzrə GKZ xərci	(126)	(115)
İstifadə edilməmiş kredit təəhhüdləri üzrə GKZ xərci	(269)	(4)
Digər dəyərsizləşmə ehtiyatları	(1,335)	(218)

19. Dövlət qrantları

Dövlət qrantları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Azərbaycan hökuməti tərəfindən müştərilər adından ödənilən kredit riskləri üçün kredit zərəri ehtiyatının yığışdırılması	13,283	-
Azərbaycan hökumətindən bazar faiz dərəcəsi üzrə aşağı səviyyədə alınmış kreditlərin ilkin tanınması üzrə gəlir	2,076	-
Dövlət qrantları	15,359	-

28 fevral 2019-cu il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin problemlə kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında fərman ("Fərman") imzalamışdır. Fərman fiziki şəxslərin müəyyən edilmiş meyarlara cavab verən kreditlərinə şamil olunur. Fərmanın əsas məqsədi fiziki şəxslərin 2015-ci ildə AZN valyutasının devalvasiyası və ardınca 2016-cı il ərzində iqtisadi geriləmə nəticəsində yaranmış zərərlərini kompensasiya etmək idi. Bu məqsədlə Azərbaycan hökumətini təmsil edən Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı müəyyən meyarlara cavab verən şəxslərin vaxtı keçmiş kreditlərinin əsas borc qalıqlarını ödəmişdir.

Nəticədə, 2019-cu il ərzində ARMB müştərilərin 13,854 AZN məbləğində kreditlərini ödəmişdir. ARMB-dən vəsait aldıqdan sonra, Bank bütün bu kreditləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından çıxarmışdır. Uçotdan çıxarma zamanı bu cür kreditlər üçün GKZ ehtiyatı 13,283 AZN təşkil etmişdir. Bu GKZ ehtiyatının yığışdırılması mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda dövlət qrantı kimi tanınmışdır.

Bundan əlavə, Fərmanda müəyyən edilir ki, dövlət fondlarından yuxarıda göstərilən birbaşa kompensasiya meyarlarına cavab verməyən müəyyən kreditlərin və ya bu kreditlərin bir hissəsi də daha əlverişli şərtlərlə restrukturizasiya edilməli, misal üçün kredit müddəti beş ilə uzadılmalı, faiz dərəcəsi illik 1%-ə endirilməli və müştərilər tərəfindən yalnız faiz ödəniləcək bir illik güzəşt müddəti verilməlidir. Əlverişsiz kredit restrukturizasiyaları nəticəsində yaranan zərərləri banklara kompensasiya etmək üçün Fərmanda ARMB tərəfindən banklara illik faiz dərəcəsi 0.1 faiz olmaqla 5 il müddətinə kreditlər verəcəyi göstərilir. Beləliklə, Bank 14 noyabr 2019-cu il tarixində ARMB ilə müqavilə imzalamış və 31 dekabr 2019-cu il tarixində 9,392 AZN məbləğində kredit almışdır. Kredit ilkin tanınmada ədalətli dəyəri 7,316 AZN olan amortizasiya dəyəri ilə maliyyə öhdəliyi kimi tanınmışdır. Pul daxilolmaları ilə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınmış ədalətli dəyər arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə 2,076 AZN məbləğində dövlət qrantı kimi tanınmışdır.

31 dekabr 2019-cu il tarixinə Bankın Azərbaycan hökumətindən alınmış qrantlardan əlavə yerinə yetirilməmiş şərtləri olmamışdır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Xalis faiz gəliri

Xalis faiz zərəri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə faiz gəliri	10,550	13,331
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə faiz gəliri	1,691	999
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri üzrə faiz gəliri	612	825
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri üzrə faiz gəliri	12,853	15,155
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlər üzrə faiz xərci	(443)	(5,090)
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər üzrə faiz xərci	(2,676)	(3,460)
İcarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci	(90)	-
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri üzrə faiz xərci	(3,209)	(8,550)
Xalis faiz gəliri	9,644	6,605

21. Haqq və komissiya gəliri və xərci

Haqq və komissiya gəliri və xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Plastik kart əməliyyatları	900	472
Hesablaşma əməliyyatları	1,090	656
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	235	258
Sənədli əməliyyatlar	70	51
Məsləhət xidməti və ekspert əməliyyatları	37	7
Digər	250	181
Haqq və komissiya gəliri	2,582	1,625
Plastik kart əməliyyatları	(814)	(611)
Hesablaşma əməliyyatları	(250)	(156)
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	(6)	-
Digər	(28)	(35)
Haqq və komissiya xərci	(1,098)	(802)
Xalis haqq və komissiya gəliri	1,484	823

22. Əməliyyat xərcləri

Əməliyyat xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Əmək haqqı və mükafatlar	9,248	7,398
Sosial sığorta xərcləri	1,450	1,648
İşçilərlə bağlı digər xərclər	318	239
İşçilər üzrə xərclər	11,016	9,285
Köhnəlmə və amortizasiya	1,322	1,221
Hüquq və məsləhət xidmətləri	1,335	218
Yerləşmə və icarə haqqı	793	998
Proqram təminatına çəkilən xərclər	660	943
Rabitə	608	451
Digər dəyərsizləşmə	234	227
Təhlükəsizlik	217	175
Nümayəndəlik xərcləri	206	175
Əmlak və avadanlıqların təmiri və texniki xidməti	191	165
Ezamiyyət və əlaqəli xərclər	157	80
Kommunal xərclər	144	76
Ofis təchizatı	121	125
Marketinq və reklam	83	82
Əməliyyat vergiləri	34	70
Digər xərclər	804	774
Digər əməliyyat xərcləri	6,909	5,780
Cəmi əməliyyat xərcləri	17,925	15,065

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Bank müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Bankın fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bankın hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski, bazar riski və əməliyyat risklərinə məruz qalır.

Risk üzrə müstəqil nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu

Risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyəti Bankın Müşahidə Şurası daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyət daşıyan ayrıca müstəqil orqanlar mövcuddur.

Müşahidə Şurası

Müşahidə Şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti Bankda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması bölməsi müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, risklərin idarə olunması bölməsi bütün Bankda risk prinsipləri, siyasəti və limitlərinə riayətin monitorinq edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Risklərə nəzarət

Risklərə Nəzarət Bölməsi bütün Bankda risk prinsipləri, qaydaları və limitlərinə əməl edilməsinə nəzarət edir. Hər bir təsərrüfat bölməsində risklərə müstəqil nəzarət edilməsinə, o cümlədən müəyyən edilmiş limitlərlə müqayisədə risk həcminin monitorinqinə və yeni məhsullar və strukturlaşdırılmış əməliyyatlarla bağlı risklərin qiymətləndirilməsinə görə məsuliyyətli olan müstəqil bölmə vardır. Bu bölmə risklərin ölçülməsi və hesabatların hazırlanması sistemlərində risklərin tutulmasını da təmin edir.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Bank aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Bankın maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üçün məsuliyyət daşıyır.

Daxili audit

Daxili audit funksiyası hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Bankın riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Bank baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Bankın müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Bankın biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Bankın qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Bank bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür.

Risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə heyətinə, risk komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyatın münasibliyini qiymətləndirir.

İdarə heyəti və Bankın bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin istifadəsi, eləcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Risklərin azaldılması

Bank ümumi risk idarəçiliyinin bir hissəsi kimi, faiz dərəcələrində, xarici valyutada, kapital risklərində, kredit risklərində və proqnozlaşdırılmış əməliyyatlar ilə bağlı risklərdə dəyişiklikləri idarə etmək üçün törəmə və digər alətləri verir.

Bank kredit risklərini azaltmaq məqsədilə girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Risklərin konsentrasiyası bir sıra biznes tərəfdaşı analoji fəaliyyət növləri ilə məşğul olanda və ya onların fəaliyyəti eyni coğrafi bölgədə həyata keçiriləndə və ya biznes tərəfdaşları oxşar iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olanda və nəticədə iqtisadi, siyasi və digər şərtlərdə dəyişikliklər həmin biznes tərəfdaşlarının müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmək qabiliyyətinə eyni təsir göstərəndə yaranır. Risklərin konsentrasiyası Bankın fəaliyyət nəticələrinin xüsusi sənaye sahəsinə təsir göstərən dəyişikliklərə qarşı nisbi həssaslığını əks etdirir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək üçün, Bank daxili prosedurlarında müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan portfəllərin idarə edilməsi qaydaları ilə təmin olunur. Müəyyən edilmiş risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Bankın sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Bankın zərər çəkməsi riskidir. Bank kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu sistem hər bir biznes tərəfdaşına müntəzəm olaraq yenidən baxılmalı olan risk reytingini təyin edir. Kredit keyfiyyətinin yenidən baxılması prosesi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımı tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Törəmə maliyyə alətləri

Törəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski istənilən vaxt maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeyd edilən müsbət ədalətli dəyərli törəmə alətləri ilə məhdudlaşır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Bankın müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yarana bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Bankı kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar isə eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlər, o cümlədən törəmə alətlər üçün məruz qala biləcəyi maksimal kredit riski, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərle qeydə alınanda balans dəyəri dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girov və digər risk azaldan mexanizmlərin təsiri 9-cu Qeyddə göstərilir.

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

1 yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən, Bank EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq şirkətə ödəniləcək pul vəsaitləri ilə müəssisənin əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərqi təşkil edir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	Defolt ehtimalı müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yarana bilər.
DHRH	Defolt halında riskin həcmi, müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmi qiyamətləndirilməsidir.
DHZ	Defolt halında zərər müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditörün əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da ümumi əsasla hesablanır.

Bank hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artıb-artmamasının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Bank kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırır:

Mərhələ 1:	Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Bank ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 2:	Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 3:	Dəyərsizləşmiş hesab olunan kreditlər. Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
AYKD:	Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərle qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun tərfi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə ödənişlərini 90 gün gecikdirərsə, Bank maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyərsizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstərilirdiyi kimi iş gününün bağlanması qədər ödənilməyəndə Bank kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri defolta uğramış hesab edir və dərhal tədbirlər görür.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Bank ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Bank hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsini və ya Mərhələ 2-nin məqsədəuyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir.

- ▶ Defolt və ya defolta yaxın vəziyyəti işarə edən borcalanın daxili reytingi;
- ▶ Borcalanın vəfatı;
- ▶ Borcalanın statusu "Problem yaradan pozuntu" olduqda;
- ▶ Borcalanın döviyyəsində əhəmiyyətli azalma və ya əsas müştərinin itirilməsi;
- ▶ Bank tərəfindən bağışlanmayan müqavilə şərtinin pozulması;
- ▶ Borclunun (və ya borclunun qrupunda olan hər hansı hüquqi şəxsin) iflas haqqında ərizəsi;
- ▶ Borclunun maliyyə çətinlikləri barədə şayiələr və ya faktlar səbəbindən birjada qeydə alınmış borcu və ya kapitalının əsas birjadan çıxarılması.

Bankın siyasətinə uyğun olaraq, ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç biri ilə qarşılaşmadığı zaman Bank maliyyə alətini "bərpa olunmuş" hesab edir və Mərhələ 3-dən xaric edərək yenidən təsnifləşdirir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

Daxili reyting və DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Bankın müstəqil kredit riski departamenti öz daxili reyting modellərindən istifadə edir. Bank korporativ, kiçik və orta biznes müştəriləri daxili dərəcələrdən istifadə etməklə 1-dən 100-dək qiymətləndirən əsas portfeller üçün ayrıca modellər istifadə edir. Modellər həm keyfiyyət, həm kəmiyyət məlumatlarını özündə birləşdirir və borcalana aid məlumatlarla yanaşı, borcalanın davranışına təsir göstərə biləcək əlavə xarici məlumatlardan istifadə edir. Praktiki cəhətdən uyğun olduqda, onlar, həmçinin milli və beynəlxalq xarici reyting agentliklərinin məlumatlarına əsaslanır. Proqnoz məlumatı və 9 sayılı MHBS-yə uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər hər bir dərəcə üçün təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Xəzinədarlıq və bank daxili münasibətlər

Bankın xəzinədarlıq və bank daxili münasibətləri və qarşı-tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilerlər, mübadilə məntəqələri və kliring-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Bank maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir.

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Korporativ kreditlər üçün, borcalanlar Bankın xüsusi kredit riski ilə məşğul olan işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılar kimi müxtəlif əvvəlki dövrlər üzrə, cari və proqnoz məlumatlarını nəzərə alan kredit qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır:

- ▶ Müştəri tərəfindən hazırlanmış proqnozlar və büdcələrlə birlikdə əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə məlumatı. Müştərinin maliyyə nəticələrini qiymətləndirmək üçün bu maliyyə məlumatlarına nail olunmuş və gözənilən nəticələr, ödəmə qabiliyyəti əmsalı, likvidlik əmsalı və hər hansı digər müvafiq əmsallar daxildir. Bu göstəricilərin bəziləri müştərilərlə bağlanan müqavilənin şərtlərində göstərilir. Bu səbəbdən onların ölçülməsinə daha böyük diqqət ayrılır.
- ▶ Xarici tərəflərdən alınan ictimaiyyət üçün açıq olan müştərilərə dair məlumatlar. Bu məlumatlara reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş xarici reyting dərəcələri, sərbəst dövr edən istiqrazların qiymətləri, pres relizlər və məqalələr daxildir.
- ▶ Hər hansı makro-iqtisadi və ya coğrafi məlumat, məs. xüsusi sənaye üzrə müvafiq ÜDM-nin artımı və müştərinin fəaliyyət göstərdiyi coğrafi seqmentlər.
- ▶ Şirkətin fəaliyyəti üçün münasib olan müştərinin rəhbərliyinin keyfiyyəti və bacarıqlarına dair istənilən digər əsaslandırılmış məlumat.

Reyting üsullarının mürəkkəbliyi və detallaşdırma dərəcəsi Bankın risk həcmi və müştərinin mürəkkəbliyi və həcminə əsasən dəyişir. Bəzi daha sadə kiçik biznes kreditləri Bankın pərakəndə məhsullar üçün modelləri daxilində qiymətləndirilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

İstehlak və ipoteka kreditləri

İstehlak kreditlərinə təminatlı fərdi kreditləri kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sadə kiçik biznes kreditləri əsasən gecikmiş günlər əsasında qiymətləndirilir. Modellərin digər əsas giriş məlumatları ÜDM-nin artımıdır.

Bankın daxili kredit reyting dərəcələri aşağıdakı kimidir:

Kredit riski reytingləri	Təsvir
Yüksək reyting	Kredit portfelinin artması baxımından Bankın hədəf segment hesab etdiyi daxili defolt ehtimalının hesablanmasına əsasən münasib risk səviyyəli aktivlər. Xüsusi kreditləşmə əməliyyatları bu kateqoriyaya gözlənilən zərərin qiymətləndirilməsi əsasında aid edilə bilər (bu segmentdə riskin kəmiyyət qiymətləndirilməsinin əsas parametri kimi). Yüksək kredit reytingi adətən kredit sazişlərinin müddət və şərtlərində dəyişiklik edilməmiş, əsas və faiz borclarında gecikmələri olmayan, əla maliyyə nəticələri və ya ölkə riski olan tərəf-müqabillərinə şamil olunur.
Standart reyting	Daxili defolt ehtimalının hesablanması kontekstində Bank tərəfindən hədəf təyin olunmayan, daha yüksək riskli aktivlər. Standart reyting adətən kredit sazişlərinin müddət və şərtlərində dəyişiklik edilməmiş və əsas və faiz borclarında 30 gündək gecikmə olan, sabit maliyyə nəticələri olan tərəf-müqabillərinə şamil olunur.
Qeyri-standart reyting	Yeni kreditlər baxımından daxili defolt ehtimalının hesablanmasına əsasən Əhəmiyyətli kredit riski faktorlarına məruz qalan yüksək riskli aktivlər və ya Bank tərəfindən qəbul edilməz hesab edilən aktivlər. Bu kateqoriyaya həmçinin Bankın restrukturizasiya etməli olduğu kreditlər daxil ola bilər. Hal-hazırda bu cür kreditlər cədvələ uyğun olaraq ödənilir, lakin restrukturizasiyadan sonra kifayət qədər vaxtın keçməməsi və ya kreditin əhəmiyyətli hissəsinin restrukturizasiya şərtlərinə əsasən hələ də ödənilməməsi səbəbindən Defolt statusunun ləğv edilməsi üçün meyar hələ qarşılanmayıb.
Dəyərsizləşmiş	Bank vaxtı keçmiş kreditləri əsas məbləğin və (və ya) faizlərin ödənilməsinin 90 gündən artıq müddətdə gecikdirilmiş bütöv dövr üçün GKZ ilə kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri və ilkin tanınma tarixindən sonra əsas məbləğin və (və ya) faizlərin ödənilməsinin 90 gündən artıq müddətdə gecikdirilmiş olan AYKD kreditləri kimi müəyyən edir. Ödəmə müddəti tamamlanana qədər müqavilə üzrə ödənişlər aparılmayan, əsas məbləğin və (və ya) faizin ödənilməsi üzrə güzəşt müddəti olmayan, eləcə də restrukturizasiya olunmuş kreditlər, müqavilə üzrə məbləğlərin ödənilməsi 90 gündən artıq müddətdə gecikdirilmədiyi təqdirdə, vaxtı keçmiş hesab olunmur. Dəyərsizləşmiş kredit reytingi adətən kredit sazişlərinin müddət və şərtlərində dəyişiklik edilmiş və əsas və faiz borclarında gecikmələri olan, qeyri-qənaətbəxş maliyyə nəticələri olan tərəf-müqabillərinə şamil olunur.

Siyasətinə uyğun olaraq Bank kredit portfeli daxilində reytingləri dəqiq və ardıcıl şəkildə tətbiq etməlidir. Bu, mövcud risklərin məqsədli idarə olunması, habelə kredit risklərinin həcmələrini bütün fəaliyyət növləri və məhsullar üzrə müqayisə edilməsi imkanını təmin edir. Reyting sistemi biznes tərəfdaşlarının qiymətləndirilməsi üçün əsas ilkin məlumat olan bir sıra maliyyə-analitik metodlara, eləcə də işlənmiş bazar məlumatlarına əsaslanır. Bütün daxili risk kateqoriyaları Bankın reyting siyasətinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Verilən reytinglər müntəzəm qaydada qiymətləndirilir və yenidən baxılır.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşməsi hesablanmalı olan, həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcminin artırılması qabiliyyəti, həm də potensial erkən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Mərhələ 1-ə aid edilən kredit üzrə GKZ-ni hesablamaq üçün, Bank 12aGKZ-nin hesablanması üçün 12 ay ərzində mümkün defolt hallarını qiymətləndirir. Mərhələ 2 və Mərhələ 3-ə aid edilən maliyyə aktivləri üçün defolt halında risklərin həcmi alətlərin müddəti ərzində baş verən hadisələr üçün nəzərə alınır.

Bank GKZ-ləri mümkün risk həcmələrinin nəticələrinin diapazonunu modeləşdirərək çox hissəli ssenarilərə uyğun şəkildə müxtəlif vaxtlarda müəyyən edir. Daha sonra 9 sayılı MHBS üzrə DE Bankın modellərinin nəticələrinə əsasən hər bir iqtisadi ssenari üçün təyin olunur.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Defolt halında zərər

Korporativ kreditləşmə aktivləri üçün, DHZ-nin dəyərləri ən azı hər rüb müştərilərlə iş üzrə menecerlər tərəfindən qiymətləndirilir və Bankın kredit riski departamenti tərəfindən nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-i nəzərə alır.

Bank gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq pərakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məs. məhsulun növü, daha geniş girov növləri) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək üçün son məlumat istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenarilərə əsaslanır. Əsas giriş məlumatlarının nümunələrinə ipoteka kreditləri üçün əmlak qiymətləri daxil olmaqla girovların dəyəri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusu və qrupda zərərlərin göstəricisi olan digər faktorlarda dəyişikliklər daxildir.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD seqmenti üçün qiymətləndirilir. Bu DHZ dərəcələri üçün giriş məlumatları qiymətləndirilir və mümkün olduqda son bərpalara dair tarixi məlumatlar əsasında yoxlanılır. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Bank GKZ-yə məruz qalan bütün aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə aid olduğunu müəyyən etmək üçün Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi və ya kredit hadisəsi səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasına təkan vermək üçün Bank həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Bank həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərifi" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım kimi nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri ümumi şəkildə qiymətləndirdikdə, Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Bank GKZ-ləri ümumi və ya fərdi əsasla hesablayır.

Bankın GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Maliyyə aktivlərinin sinfindən asılı olmayaraq, Mərhələ 3-ə aid edilən aktivlər;
- ▶ Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ kreditlər portfeli;
- ▶ Xəzinədarlıq və bank daxili münasibətlər (məs., amortizasiya hesablanmış dəyər və DÜGƏD ilə kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və borc investisiya qiymətli kağızları);
- ▶ Əsas kredit uçotdan çıxarıldıqda və kreditdən irəli gələn borc restrukturizasiyasının nəticəsində yeni kredit tanınanda AYKD kimi təsnifləşdirilmiş risklər;
- ▶ Borcalanın statusu "Problem yaradan pozuntu" olduqda.

Bankın GKZ-ni ümumi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Bankın kiçik müəssisələrə verdiyi kreditlərin daha kiçik və daha səciyyəvi qalıqları;
- ▶ Mərhələ 1, 2, və 3-ə aid edilən ipoteka və istehlak kreditləri və Mərhələ 1-ə aid edilən korporativ kredit portfeli;
- ▶ Ümumi əsasla idarə edilən AYKD üzrə risklər.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Kreditlərin daxili və xarici xüsusiyyətləri (məs. daxili reyting, ödəniş vaxtının keçməsinə dair məlumat, məhsulun növü, kreditin girova nisbəti və ya borcalanın fəaliyyət göstərdiyi sənaye) əsasında Bank bu riskləri daha kiçik oxşar portfeller üzrə qruplaşdırır.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Bank aşağıda göstərilən iqtisadi giriş məlumatları kimi proqnoz məlumatının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ ÜDM-nin artımı;
- ▶ İnflyasiya;
- ▶ Mərkəzi Bankın baza dərəcələri;
- ▶ Məzənnələr;
- ▶ Daşınmaz əmlakın qiyməti.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər maliyyə hesabatlarının tarixinə bazarın bütün amillərini əhatə etmir. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Bankın daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Bankın kredit reytingi sistemində əsaslanaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

31 dekabr 2019-cu il	Qeyd	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyersizləşmiş	Cəmi	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1	28,596	21,474	-	-	50,070
İnvestisiya qiymətli kağızları	6	Mərhələ 1	19,082	-	-	-	19,082
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		Mərhələ 1	-	307	-	-	307
		Mərhələ 2	-	-	-	-	-
	7	Mərhələ 3	-	-	-	1,840	1,840
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9						
- Korporativ kreditlər		Mərhələ 1	-	37,622	-	-	37,622
		Mərhələ 2	-	-	-	-	-
		Mərhələ 3	-	-	-	19,660	19,660
- Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər		Mərhələ 1	-	4,250	-	-	4,250
		Mərhələ 2	-	-	-	-	-
		Mərhələ 3	-	-	-	128,520	128,520
- İstehlak kreditləri		Mərhələ 1	-	18,292	413	-	18,705
		Mərhələ 2	-	-	566	-	566
		Mərhələ 3	-	-	-	23,996	23,996
- Avtokreditlər		Mərhələ 1	-	200	115	-	315
		Mərhələ 2	-	-	21	-	21
		Mərhələ 3	-	-	-	27,538	27,538
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	17	Mərhələ 1	-	7,893	-	-	7,893
		Mərhələ 2	-	-	69	-	69
Maliyyə zəmanətləri	17	Mərhələ 1	-	6,231	-	-	6,231
Digər maliyyə öhdəlikləri	13	Mərhələ 1	-	1,294	-	-	1,294
Cəmi			47,678	97,563	1,184	201,554	347,979

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

<i>31 dekabr 2018-ci il</i>	<i>Qeyd</i>	<i>Yüksək reyting</i>	<i>Standart reyting</i>	<i>Qeyri-standart reyting</i>	<i>Dəyərsizləşmiş</i>	<i>Cəmi</i>	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1	33,693	4,009	-	-	37,702
İnvestisiya qiymətli kağızları	6	Mərhələ 1	29,731	-	-	-	29,731
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	Mərhələ 1	-	307	-	-	307
		Mərhələ 2	-	-	-	-	-
		Mərhələ 3	-	-	-	1,840	1,840
Amortizasiya hesablanmış dəyərə müştərilərə verilmiş kreditlər	9						
- Korporativ kreditlər		Mərhələ 1	-	4,511	1,097	-	5,608
		Mərhələ 2	-	-	-	-	-
		Mərhələ 3	-	-	-	23,391	23,391
- Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər		Mərhələ 1	-	1,931	4,882	-	6,813
		Mərhələ 2	-	-	24	-	24
		Mərhələ 3	-	-	-	143,219	143,219
- İstehlak kreditləri		Mərhələ 1	-	12,278	2,963	-	15,241
		Mərhələ 2	-	-	451	-	451
		Mərhələ 3	-	-	-	52,427	52,427
- Avtokreditlər		Mərhələ 1	-	77	919	-	996
		Mərhələ 2	-	-	295	-	295
		Mərhələ 3	-	-	-	36,569	36,569
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə təəhhüdlər	17	Mərhələ 1	-	5,815	-	-	5,815
Maliyyə zəmanətləri	17	Mərhələ 1	-	1,413	-	-	1,413
Cəmi			63,424	30,341	10,631	257,446	361,842

Müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatla bağlı daha ətraflı məlumat 9-cu Qeyddə təqdim edilir.

Maliyyə zəmanətləri və akkreditivlər kreditlərlə eyni şəkildə qiymətləndirilir və ehtiyat ayrılır.

Bankın maliyyə aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi konsentrasiya belədir:

	2019				2018			
	<i>Azərbaycan</i>	<i>İƏİT</i>	<i>MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri</i>	<i>Cəmi</i>	<i>Azərbaycan</i>	<i>İƏİT</i>	<i>MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri</i>	<i>Cəmi</i>
Aktivlər								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	39,685	1,853	18,791	60,329	40,500	809	3,052	44,361
ARMB-də məcburi ehtiyatlar	440	-	-	440	409	-	-	409
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	302	-	-	302	302	-	-	302
İnvestisiya qiymətli kağızları	19,082	-	-	19,082	29,731	-	-	29,731
Müştərilərə verilmiş kreditlər	90,604	-	-	90,604	75,010	-	-	75,010
Törəmə maliyyə aktivləri	-	-	27	27	-	-	1	1
Digər maliyyə aktivləri	1,294	-	-	1,294	2,157	-	-	2,157
	151,407	1,853	18,818	172,078	148,109	809	3,053	151,971
Öhdəliklər								
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	(19,791)	-	(789)	(20,580)	(9,622)	-	(601)	(10,223)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(70,730)	-	-	(70,730)	(68,114)	-	-	(68,114)
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	-	(144)	(144)	-	-	-	-
İcarə öhdəlikləri	(756)	-	-	(756)	-	-	-	-
Digər maliyyə öhdəlikləri	(647)	-	(266)	(913)	(546)	-	(436)	(982)
	(91,924)	-	(1,199)	(93,123)	(78,282)	-	(1,037)	(79,319)
Xalis aktivlər	59,483	1,853	17,619	78,955	69,827	809	2,016	72,652

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli təminatın mövcudluğunu daxil edir.

Bank pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı aktivlər portfelinə sahibdir. Həmçinin Bankın likvidlik ehtiyaclarını ödəmək üçün qiymətləndirə bildiyi xüsusi kredit xətləri vardır. Bundan əlavə, Bank ARMB-da pul depoziti (məcburi ehtiyat) yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsallarına əsaslanır. ARMB banklardan ani likvidlik əmsalının 30% səviyyəsində saxlanmasını tələb edir. 31 dekabrda bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2019	2018
Ani likvidlik əmsalı	153.81%	144.05%

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəllərdə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın 31 dekabr tarixində maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş olduğunu fərz edir. Bununla bərabər Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödənişi tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Bankın hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

31 dekabr 2019-cu il tarixində	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	1,665	631	13,547	11,968	27,811
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	43,601	25,344	3,115	–	72,060
İcarə öhdəlikləri	74	221	588	–	883
Xalis yerinə yetirilmiş törəmə maliyyə öhdəlikləri	144	–	–	–	144
Digər maliyyə öhdəlikləri	913	–	–	–	913
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	46,397	26,196	17,250	11,968	101,811

31 dekabr 2018-ci il tarixində	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	1,055	468	3,104	9,314	13,941
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	39,773	27,652	1,867	–	69,292
Digər maliyyə öhdəlikləri	982	–	–	–	982
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	41,810	28,120	4,971	9,314	84,215

Aşağıdakı cədvəldə Bankın maliyyə təəhhüdləri və şərti öhdəliklərinin müqavilə müddətləri göstərilir. Hər bir yerinə yetirilməmiş kredit öhdəliyi müştərinin icra edilməsini tələb edə bildiyi ən erkən tarixin təsadüf etdiyi müddətə daxil edilir. Buraxılmış maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə bağlı zəmanətin maksimal məbləği həmin zəmanətin tələb edilə bildiyi ən erkən dövrə aid edilir.

	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
2019	14,193	–	–	–	14,193
2018	7,228	–	–	–	7,228

Bank gözləyir ki, şərti öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)

Bankın öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. 31 dekabr 2019-cu il tarixində bir ildən az müddətə cəmi portfelin təxminən 95%-ni (2018-ci il: 97%) təşkil edən fiziki şəxslərdən və müəssisələrdən alınmış iri əmanətlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Bankın əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Bankın maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Bank əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

Ödəmə müddətlərində fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə üç aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir.

Müştərilər qarşısında öhdəliklərə fiziki şəxslərin müddətli depozitləri daxildir. Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bank bu depozitləri əmanətinin tələbi ilə qaytarmalıdır.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi və valyuta məzənnələri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd eləməsi riskidir. Bank bazar riskinin həcmi qeyri-ticarət portfəllərinə təsnif edir. Qeyri-ticarət pozisiyaları həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə və monitorinq edilir. Xarici valyuta konsentrasiyasından qeyri, Bankın iri bazar riski konsentrasiyaları yoxdur.

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. İdarə Heyəti ARMB göstərişlərinə uyğun olaraq valyuta mövqeləri üzrə limitlər müəyyən etmişdir. Mövqelərə gündəlik monitorinq edilir.

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2019-cu və 2018-ci il tarixlərinə Bankın qeyri-ticarət monetar aktivləri və öhdəlikləri və proqnozlaşdırılmış pul vəsaitləri hərəkətləri üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin Azərbaycan manatına qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin məcmu gəlir haqqında hesabatə təsirini (valyutaya qarşı həssas olan qeyri-ticarət monetar aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərinə görə) hesablayır. Kapitala təsir məcmu gəlir haqqında hesabatə təsirdən fərqlənir. Cədvəldə mənfi məbləğ ümumi məcmu haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artmanı əks etdirir.

Valyuta	2019		2018	
	Məzənnədə azalma, %	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	Məzənnədə azalma, %	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir
ABŞ dolları	10.00%	522	14.00%	1,094
Rusiya rublu	13.00%	367	15.00%	419
Britaniya funtu	13.00%	1,815	–	–

Valyuta	2019		2018	
	Məzənnədə azalma, %	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	Məzənnədə azalma, %	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir
ABŞ dolları	(3.00%)	(157)	(3.00%)	(234)
Rusiya rublu	(13.00%)	(367)	(15.00%)	(419)
Britaniya funtu	(9.00%)	(1,256)	–	–

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuzə xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Bank bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri**Ədalətli dəyər iyerarxiyası**

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Bank aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- ▶ Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- ▶ Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolay yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- ▶ Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

Ədalətli dəyər haqqında məlumatların açıqlanması məqsədilə Bank aktiv və ya öhdəliyin xüsusiyyəti, xarakteri və riskləri əsasında aktiv və öhdəliklər siniflərini və yuxarıda izah edildiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsini müəyyən etmişdir.

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarda kvotasiya edilən qiymətlər (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülmüş aktivlər					
Tөрəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2019-cu il	-	27	-	27
Ədalətli dəyəri ilə açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2019-cu il	60,329	-	-	60,329
İnvestisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2019-cu il	-	19,082	-	19,082
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2019-cu il	-	-	302	302
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2019-cu il	-	-	89,851	89,851
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2019-cu il	-	-	1,294	1,294
Ədalətli dəyəri ilə ölçülmüş öhdəliklər					
Tөрəmə maliyyə öhdəliklər	31 dekabr 2019-cu il		144		144
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2019-cu il	-	12,475	8,105	20,580
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2019-cu il	-	-	70,865	70,865
Digər öhdəliklər	31 dekabr 2019-cu il	-	-	913	913

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarda kvotasiya edilən qiymətlər (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülmüş aktivlər					
Tөрəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2018-ci il	-	1	-	1
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2018-ci il	44,361	-	-	44,361
İnvestisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2018-ci il	-	29,731	-	29,731
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2018-ci il	-	-	302	302
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2018-ci il	-	-	75,386	75,386
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2018-ci il	-	-	2,157	2,157
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2018-ci il	-	9,614	609	10,223
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2018-ci il	-	-	68,276	68,276
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2018-ci il	-	-	982	982

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

Ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri

Aşağıda Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir:

	2019			2018		
	Balans dəyəri	Ədalətli dəyər	Tanınmamış gəlir/(zərər)	Balans dəyəri	Ədalətli dəyər	Tanınmamış gəlir/(zərər)
Aktivlər						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	60,329	60,329	-	44,361	44,361	-
İnvestisiya qiymətli kağızları	19,082	19,082	-	29,731	29,731	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	302	302	-	302	302	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	90,604	89,851	(753)	75,010	75,386	376
Digər maliyyə aktivləri	1,294	1,294	-	2,157	2,157	-
Öhdəliklər						
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	20,580	20,580	-	10,223	10,223	-
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	70,730	70,865	(135)	68,114	68,276	(162)
Subordinasiyalı borclar	-	-	-	-	-	-
Digər maliyyə öhdəlikləri	913	913	-	982	982	-
			(888)			214

Qiymətləndirmə üsulları və ehtimalları

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə hələ əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini müəyyən etmək üçün istifadə edilən metodologiya və fərziyyələr təsvir olunur.

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq fərz edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə müəyyən edilmiş ödəniş tarixi olmayan müddətsiz depozitlərə və əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri

Kvotasiya edilən alətlərin ədalətli dəyəri hesabat tarixində qiymət kvotasiyalarına əsaslanır. Kvotasiya edilməyən alətlərin, müştərilərə verilmiş kreditlərin, müştəri depozitlərinin, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin, ARMB və kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklərin və digər maliyyə aktiv və öhdəliklərinin, maliyyə lizinqinə əsasən öhdəliklərin ədalətli dəyərini ölçmək üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti eyni şərtlər, kredit riski və qalan ödəmə müddəti olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələrlə diskont edilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və öhdəliklər onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir. Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəliyi və bir il ərzində aşağıda göstərilən mənfi uyğunsuzluq probleminin rəhbərlik tərəfindən necə həll edilməsi "Risklərin idarə edilməsi" adlı 23-cü Qeyddə göstərilir.

	2019			2018		
	Bir il ərzində	Bir ildən çox	Cəmi	Bir il ərzində	Bir ildən çox	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	60,329	-	60,329	44,361	-	44,361
İnvestisiya qiymətli kağızları	19,082	-	19,082	29,731	-	29,731
ARMB-də məcburi ehtiyatlar	440	-	440	409	-	409
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	302	-	302	302	-	302
Müştərilərə verilmiş kreditlər	61,138	29,466	90,604	48,979	26,031	75,010
Əmlak və avadanlıqlar	-	1,451	1,451	-	716	716
Qeyri-maddi aktivlər	-	2,151	2,151	-	1,779	1,779
İstifadə hüququ olan aktivlər	-	720	720	-	-	-
Tөрəmə maliyyə aktivi	27	-	27	1	-	1
Digər aktivlər	3,104	4,916	8,020	3,438	2,962	6,400
Cəmi aktivlər	144,422	38,704	183,126	127,221	31,488	158,709
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	1,788	18,792	20,580	609	9,614	10,223
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	67,940	2,790	70,730	66,044	2,070	68,114
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi	1,300	-	1,300	262	-	262
Digər öhdəliklər	4,293	-	4,293	2,035	-	2,035
İcarə üzrə öhdəliklər	227	529	756	-	-	-
Tөрəmə maliyyə öhdəliyi	144	-	144	-	-	-
Cəmi öhdəliklər	75,692	22,111	97,803	68,950	11,684	80,634
Xalis aktivlər	68,730	16,593	85,323	58,271	19,804	78,075

26. Əlaqəli tərəflər haqqında açıqlamalar

24 sayılı "Əlaqəli tərəflərlə bağlı məlumatların açıqlanması" MUBS-a uyğun olaraq tərəflər o halda əlaqəli hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial əlaqəli tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar əlaqəli olmayan tərəflər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Əlaqəli tərəflər haqqında açıqlamalar (davamı)

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların qalıqları aşağıda göstərilir:

	2019			2018		
	Ana şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər əlaqəli tərəflər	Ana şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər əlaqəli tərəflər
1 yanvar tarixində kredit qalığı, ümumi	-	-	168	-	-	138
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	-	-	-	-	59
İl ərzində kredit ödəmələri	-	-	(176)	-	-	(40)
Digər hərəkətlər	-	-	8	-	-	11
31 dekabr tarixində kredit qalığı, ümumi	-	-	-	-	-	168
1 yanvar tarixində depozitlər	-	-	291	-	-	325
İl ərzində alınmış depozitlər	-	-	30	-	-	187
İl ərzində depozit ödəmələri	-	-	(219)	-	-	(221)
Digər hərəkətlər	-	-	1	-	-	-
31 dekabr tarixində depozitlər	-	-	103	-	-	291
31 dekabr tarixində cari hesablar	-	-	135	-	-	98
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	18,707	1,937	-	3,860	-	-
ARMB və digər kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlər	131	658	-	580	21	-
Tөрәмә maliyyə aktivləri	27	-	-	1	-	-
Tөрәмә maliyyə öhdəlikləri	144	-	-	-	-	-
Təəhhüdlər və verilmiş zəmanətlər	-	-	-	-	-	-

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan gəlir və xərclər aşağıda təqdim edilir:

	31 dekabrda başa çatan il üzrə					
	2019			2018		
	Ana şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər əlaqəli tərəflər	Ana şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər əlaqəli tərəflər
Faiz gəliri	-	-	31	-	-	24
Faiz xərci	-	-	(21)	(2,010)	(2,441)	(21)
Xarici valyuta ilə diling əməliyyatları üzrə xalis zərər	(117)	-	-	(3,672)	-	-

Əsas rəhbərlik heyətinə ödəniləcək məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2019	2018
Əmək haqqı və digər qısamüddətli ödənişlər	1,618	683
Sosial sığorta xərcləri	367	150
Əsas rəhbərlik heyətinə ödənişlər, cəmi	1,985	833

31 dekabr 2019-cu il tarixində Bankın əsas rəhbərlik heyəti 3 nəfərdən (2018-ci il: 3 nəfər) ibarət olmuşdur.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Maliyyə fəaliyyətindən irəli gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər

		<i>Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankından alınmış uzunmüddətli kreditlər</i>	<i>Ana şirkətə ödəniləcək məbləğ (kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğ daxilində təqdim edilmişdir)</i>	<i>Subordinasiyalı kreditlər</i>	<i>Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən əldə edilən cəmi öhdəliklər</i>
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyəri		-	245,010	22,567	267,577
Daxilolmalar		-	1,222	-	1,222
Qaytarılma		-	-	(2,449)	(2,449)
Səhmdar kapitalına köçürmə		-	(245,000)	(20,000)	(265,000)
Məzənnə		-	(1,232)	(124)	(1,356)
Digər		-	-	6	6
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri		-	-	-	-
Kreditin verilməsindən daxilolmalar	19	9,392	-	-	9,392
Ədalətli dəyərlə kreditin ilkin tanınması üzrə gəlir (dövlət qrantı kimi tanınmışdır)	19	(2,076)	-	-	(2,076)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə balans dəyəri	14	7,316	-	-	7,316

"Digər" sətrinə hesablanmış, lakin hələ ödənilməmiş faizin təsiri daxildir. Bank ödənilən faizləri əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti kimi təsnifləşdirir. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankından kredit 2019-cu ilin son günü alınmış və buna görə də 2019-cu ildə heç bir faiz hesablanmış və ya ödənilməmişdir.

28. Kapitalın adekvatlığı

Bank tərəfindən kapitalın idarə edilməsinin məqsədləri (i) ARMB-nin müəyyən etdiyi kapital tələblərinin yerinə yetirilməsi, (ii) Bankın daim fəaliyyət göstərən müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi imkanının təmin edilməsi və (iii) fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı reytinglərinin təmin edilməsidir. ARMB-nin müəyyən etdiyi Kapitalın adekvatlığı əmsallarına uyğunluq hər ay Bankın Baş İcraçı Direktoru və Baş Mühəsibi tərəfindən nəzərdən keçirilən və imzalanan həmin əmsalların hesablanması təsvir edən hesabatlar vasitəsilə nəzarət edilir. Kapitalın idarə edilməsinin digər məqsədləri hər il qiymətləndirilir.

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlara ödənilən dividend ödənişlərinin məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

ARMB hər bankdan və ya bank qrupundan: (a) səhm kapitalını minimal 50,000 AZN səviyyəsində saxlamağı; (b) cəmi nizamnamə kapitalının risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərə nisbətini ("cəmi kapital əmsalı") müəyyən edilmiş minimal 11% (2018-ci il: 10%) səviyyəsində və ya daha yuxarı səviyyədə saxlamağı və (c) 1 dərəcəli kapitalın risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərə nisbətini ("1 dərəcəli kapital əmsalı") müəyyən edilmiş minimal 5% (2018-ci il: 5%) səviyyəsində və ya daha yuxarı səviyyədə saxlamağı tələb edir.

31 dekabr 2019-cu və 2018-ci il tarixlərində Bankın kapital adekvatlığı əmsalları, ARMB-yə təqdim edilmiş hesabatlar üzrə, aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2019	2018
1-ci dərəcəli kapital	52,026	52,471
2-ci dərəcəli kapital	5,996	720
Çıxılın: kapitaldan tutulmalar	-	(116)
Cəmi nizamlayıcı kapital	58,022	53,075
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	99,242	135,693
Kapital adekvatlığı əmsalı (1-ci dərəcəli kapital)	52.42%	38.58%
Kapital adekvatlığı əmsalı (Cəmi kapital)	58.46%	39.11%

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Kapitalın adekvatlığı (davamı)

Bankın kapital adekvatlığı, tənzimləyici orqan olan ARMB tərəfindən müəyyən edilmiş qaydalara əsasən hesablanmış müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə normalara uyğun qanuni zərər ehtiyatlarının həcmindən çox asılıdır. ARMB-yə təqdim olunan prudensial hesabatlara görə 31 dekabr 2019-cu və 2018-ci il tarixlərinə bu ehtiyatlar, müvafiq olaraq, 199,860 AZN və 226,660 AZN təşkil etmişdir. 2019-cu ildə kapital adekvatlığı əmsallarının artması ilk növbədə həmin ehtiyatların məbləğinin azalması ilə əlaqəlidir.

29. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr

Son zamanlar koronavirus (COVID-19) pandemiyasının sürətli inkişafı fonunda bir çox ölkələr, o cümlədən Azərbaycan Respublikası, bazar iştirakçılarının işgüzar fəaliyyətinin səviyyəsinə və miqyasına əhəmiyyətli təsir göstərən karantin tədbirlərini tətbiq etmişdir. Həm pandemiyanın özünün, həm də onun nəticələrini minimuma endirmək üçün görülən tədbirlərin müxtəlif sahələrdən olan şirkətlərin əməliyyatlarına təsir göstərəcəyi gözlənilir. Bank, bu pandemiyayı hesabat tarixindən sonra baş vermiş, kəmiyyət effektini hazırkı tarixdə məntiqi şəkildə müəyyən etmək mümkün olmayan və düzəlişlərin aparılmasını tələb etməyən bir hadisə kimi qəbul edir.

2020-ci ilin mart ayından etibarən fond, valyuta və əmtəə bazarlarında ciddi dəyişkənlik, o cümlədən neft qiymətlərinin enməsi müşahidə olunur. Bu hadisələrə cavab olaraq, 2020-ci ilin mart ayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti pandemiyanın təsirini minimuma endirmək üçün tədbirlər planı haqqında fərman imzalamışdır. Bu fərmana uyğun olaraq ölkədə fərdi şəxslərə və müxtəlif müəssisələrə dəstək məqsədi ilə 2,5 milyard AZN məbləğində böhran əleyhinə stimulyasiya paketini hazırlanır. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı manatın məzənnəsinin sabitliyini təmin etmək üçün pul siyasətini davam etdirir. Hal-hazırda Bankın rəhbərliyi dəyişən mikro və makroiqtisadi şərtlərin Bankın maliyyə vəziyyətinə və fəaliyyətinə potensial təsirini təhlil etməkdədir.